

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КІРОВОГРАДСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛІНСЬКОГО»

Серпневі конференції – 2015: ціннісні орієнтири

Методичні рекомендації
щодо змісту і форм проведення

*Друкується за рішенням науково-методичної ради
КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної
освіти імені Василя Сухомлинського»
(протокол №3 від 17 червня 2015 року)*

Кіровоград
2015

УДК 378.046.4

ББК 74

С 32

Серпневі конференції – 2015: ціннісні орієнтири: [методичні рекомендації щодо змісту і форм проведення] / укладачі О.В. Половенко, Л.М. Кірішко. – Кіровоград: КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», 2015. – 76 с.

Методичні рекомендації містять поради науково-методичних лабораторій, центрів, відділів комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського» щодо визначення змісту, орієнтовних форм проведення пленарних і секційних засідань серпневих конференцій педагогічних працівників у 2015 році.

Рекомендації адресовані працівникам місцевих органів управління освітою, методичних кабінетів (центрів).

Відповідальна за випуск – Корецька Л.В.

Серпневі педагогічні конференції 2015-2016 навчального року

Ми маємо справу з найскладнішим, неоціненним, найдорожчим, що є у житті – з людиною. Від нас, від нашого вміння, майстерності, мистецтва, мудрості залежить її життя, здоров'я, розум, характер, воля, громадянське й інтелектуальне обличчя.

В. Сухомлинський

XXI століття – це постіндустріальна ера цивілізації, епоха дієвих організаційних та інформаційних технологій, епоха технологічної культури, епоха дбайливого і відповідального ставлення до довкілля та здоров'я людини.

Провідна мета освіти: плекання національної еліти, людей із державним рівнем мислення, високоінтелектуальних, високодуховних, життєво компетентних, відповідальних за власну долю і долю України.

Національна доктрина розвитку освіти України в XXI ст. проголошує: «Освіта – стратегічна основа розвитку особистості, суспільства, нації, держави, запорука майбутнього, найбільш масштабна людиномістка сфера суспільства».

Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 затверджена Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», яка визначає мету, вектори руху, дорожню карту, першочергові пріоритети та індикатори належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України.

Метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. Задля цього рух уперед здійснюватиметься за такими векторами:

- вектор розвитку;
- вектор безпеки;
- вектор відповідальності;
- вектор гордості.

Президент України Петро Порошенко на зустрічі із студентами та професорсько-викладацьким складом Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка наголосив, що «проведення реформ в освітній сфері України сприятиме підвищенню престижу та якості навчання». Глава держави переконаний, що якісна освіта є запорукою побудови якісно нової країни. «Це абсолютно чітка інвестиція в майбутнє. Не навчиш, не виховаєш нове покоління – нічого не буде», – підкреслив він.

Президент зазначив, що українці завжди демонстрували прагнення бути європейцями. «Перед нинішнім поколінням українців стоїть надзвичайно важливе завдання – провести реформи, змінити країну, зробити все для того, щоб ми відчували себе по-справжньому європейською державою».

В українській освіті за підтримки Ради Європи запланована реалізація 3-річної Національної програми «Освіта для демократичного громадянства і прав Людини», яка буде спрямована на розвиток демократичної культури в

школах та впровадження демократичного, децентралізованого врядування в навчальних закладах.

«Головна ідея програми саме в тому і полягає, щоб зібрати дітей, педагогів і керівників з усієї України для діалогу та співпраці. Демократична модель управління освітою працюватиме лише тоді, якщо до її впровадження будуть долучені всі учасники освітнього процесу», – зазначила директор Європейського Центру ім. Вергеланда Анна-Перона Фіельштад.

Пріоритетна мета української системи освіти – створити умови для розвитку та самореалізації кожної особистості як громадянина України, формувати покоління, здатне навчатися впродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства. А це можливо лише за умови якісної освіти.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року серед актуальних проблем визначає: «вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів системи освіти».

Актуальність проблеми трансформації педагогічної освіти в Україні обумовлюється потребою підготовки нового покоління педагогічних працівників, які мають не лише високу професійну компетентність, але й ідентифікуються з професійно-ціннісними орієнтаціями, що спрямовані на творчу реалізацію та постійне самовдосконалення у професії.

Суспільству в цьому контексті потрібні вчителі, які б сприйняли ринкові умови, адаптувалися до них і працювали на рівні вимог часу, забезпечуючи якість освіти. Саме тому сучасна система післядипломної освіти педагогічних кадрів ґрунтується на концепції наперервної освіти, яка прийнята за стратегічну в цивілізованих країнах світу.

Вибір людиною цінностей моралі і культури, що набувають форми мотиву, зумовлює спрямованість її діяльності.

Системоутворювальною аксіологічною основою змісту роботи серпневих конференцій є цінність інноваційного розвитку забезпеченні якісної освіти, що розкривається за такими орієнтирами:

- розвиток системи освіти регіону (змісту, засобів, технологій);
- професійний розвиток учасників системи освіти регіону (педагогічних, управлінських і методичних кадрів області);
- соціально-економічний розвиток регіону засобами освіти.

Визначені орієнтири можуть бути реалізовані на основі системи базових цінностей: професіоналізму, практико зорієнтованої наукової діяльності, співробітництва і партнерських стосунків.

Виходячи із вищезазначеного, констатуємо актуальність провідної ідеї конференції: **«Ціннісні орієнтири підвищення якості освіти в умовах формування та розвитку освітнього простору Кіровоградщини».**

Для реалізації стратегічних завдань необхідно:

- застосування активних та інтерактивних методів у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників;

- співпраця та співтворчість із питань дослідження проблем новаторства та використання кращої світової практики з цього питання через систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників;

- формувати психологічну готовність педагогічного працівника до роботи з ІКТ та їхнє подальше впровадження у навчально-виховний процес в умовах інноваційного розвитку освіти.

Серпневі конференції 2015 року мають визначити стратегічні пріоритети розвитку освіти області, шляхи їх реалізації, скерувати педагогічну спільноту до реалізації ціннісних пріоритетів особистості, суспільства, держави, регіону на засадах європейських вимірів якості освіти.

Сучасному суспільству потрібна компетентна особистість, здатна брати активну участь у розвитку економіки, науки, культури. Тому сьогодні у шкільній освіті на перший план висувається завдання створення сприятливих умов для виявлення й розвитку здібностей учнів, задоволення їхніх інтересів і потреб, формування навчально-пізнавальної активності та творчої самостійності.

Провідною ідеєю навчально-виховного процесу в навчальних закладах у 2015-2016 н.р. має стати виховання випускника, який успішно й ефективно буде діяти в інформаційному суспільстві, вносити вклад у піднесення конкурентноздатності країни в європейському і світовому просторі.

Концептуальні пріоритети серпневої конференції:

1. Підвищення якості освіти:

- постійний науково-методичний супровід і прогнозування професійного розвитку педагогічних, управлінських та методичних кадрів регіону;
- формування інформаційно-навчального середовища освіти області та входження у світовий освітній простір;
- навчально-методичне забезпечення інваріантої та варіативної складової навчального плану загальноосвітніх навчальних закладів;
- підготовка педагогічних кадрів до роботи за новим змістом і програмами;
- науково-методичний супровід та навчально-методичне забезпечення професійної діяльності педагогів, які працюють із дітьми з особливими освітніми потребами;
- удосконалення системи державно-громадського управління.

2. Здоров'язбережувальні функції освіти:

- навчально-методичне забезпечення здоров'язбережувального та здоров'яформуючого навчально-виховного процесу в закладах освіти;
- забезпечення психологічного супроводу учнів у процесі навчання та виховання;
- розвиток здоров'язберігаючого освітнього середовища;
- валеологізація освітнього процесу;
- оптимізація та осучаснення діяльності навчальних закладів щодо формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя всіх учасників освітнього процесу.
-

3. Інноваційні технології:

- упровадження нових організаційних форм навчального процесу на основі інноваційних технологій;
- організація дистанційного навчання;
- упровадження сучасної навчальної техніки, комп'ютерних засобів і технологій у навчальний процес освітніх установ;
- вивчення і впровадження педагогічного досвіду;
- організація дослідно-експериментальної роботи.

4. Розвиток професійної компетентності педагогів:

- розвиток регіонального науково-методичного освітнього середовища;
- формування високої професійної компетентності педагогічних працівників;
- досягнення високої функціональної грамотності;
- поширення педагогічного досвіду щодо стимулювання творчого, інтелектуального, духовного розвитку та задоволення потреби в професійній самореалізації працівників освітньої галузі;
- модернізація методичної «вертикалі»: створення умов для підвищення рівня професійної компетентності на робочому місці; поширення продуктивних освітніх технологій, широке використання мнемотехніки.

5. Інтеграція і партнерство:

- подальша інтеграція освітніх установ усіх рівнів;
- підвищення конкурентоспроможності освітніх установ;
- інтеграція освіти області в міжнародний освітній простір.

Ключовим фактором забезпечення високої якості серпневих конференцій є серйозна підготовча робота.

Як правило, серпневі конференції розпочинаються із створення оргкомітету, сайту, блогу, творчих груп, складання наказу «Про підготовку і проведення серпневих нарад педагогічних працівників».

Нагадуємо, що важливим на першому етапі підготовки є:

- вивчення та опрацювання нормативно-правових документів про освіту;
- збір, узагальнення та систематизація необхідної для визначення змісту конференції інформації;
- вивчення та аналіз реального стану розвитку освіти в регіоні, творче використання аналітичними групами різних видів аналізу (системного, аспектного, причинно-наслідкового, прогностичного, програмно-цільового);
- визначення форм проведення пленарної частини і секційних засідань;
- моделювання програми конференції на основі вимог сьогодення, отриманих рекомендацій, урахування наявного в районі, місті, області досвіду, традицій.

Під час розробки детальних планів підготовки слід звернути увагу на організаційно-методичне, інформаційно-аналітичне забезпечення серпневих конференцій.

У період підготовки до конференції місцеві органи управління освітою, районні, міські методичні кабінети (центри) проводять рейди-огляди готовності

навчальних закладів до нового навчального року, настановні наради для керівників секційних засідань, підсумкові засідання колегій органів управління освітою.

У підготовчий період радимо провести онлайн-опитування «Серпнева конференція – 2015. Якою їй бути?».

Визначаючи структуру і форми проведення пленарного засідання, слід подбати про їх адекватність обраному змісту роботи, поставленим меті та завданням.

У процесі підготовки до конференції радимо використати досвід роботи методичного кабінету відділу освіти Новоукраїнської райдержадміністрації, який презентований на блозі «Велика серпнева нарада освітян Новоукраїнського району» (<http://serpneva.blogspot.com/>).

Серпневій конференції рекомендуємо провести у формі педагогічних конгресів «Якісна освіта – інвестиція в майбутнє», форумів «Якісна освіта – стандарт нового покоління: реалії, перспективи», засідання великої методичної ради «Якісна освіта – запорука самореалізації творчої особистості».

Пленарні засідання: зміст і форми проведення

*Освіта – найважливіша ланка у побудові
успішної держави й формуванні розумних
поколінь. Щоб українці були
конкурентоспроможними у світі, наші діти
повинні отримувати якісну освіту.*

С. Квіт

Важливою складовою серпневих конференцій освітян є пленарні засідання.

Рекомендації щодо визначення їх змісту щороку надають Міністерство освіти і науки України, департамент освіти і науки облдержадміністрації, КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського».

На нашу думку, особливу увагу слід приділити обговоренню проекту Закону України «Про освіту», питанням щодо реалізації завдань, визначених:

- Національним планом дій щодо реалізації Конвенції ООН про права інвалідів та розвитку системи реабілітації інвалідів на 2012-2020 роки;
- Концепцією проекту Загальнодержавної цільової соціальної програми «Формування здорового способу життя молоді України на 2013-2017 роки»;

- Положенням про дистанційне навчання, яке затверджене наказом Міністерства освіти і науки від 25.04.13 року № 466.

На пленарних засіданнях доцільно проаналізувати підсумки 2014-2015 навчального року та визначити пріоритетні завдання освітян на новий навчальний рік.

При цьому варто використати матеріали підсумкових колегій, нарад Міністерства освіти і науки України, департаменту освіти і науки Кіровоградської облдержадміністрації, аналітичні та методичні матеріали, які підготовлені КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського».

Характерною особливістю пленарних засідань мають бути «вільна трибуна», прес-центри, що дає можливість кожному учаснику висловити свої пропозиції в усній або письмовій формі.

Учасникам конференції можна запропонувати переглянути відеосюжет, у якому вчителі, учні та батьки поділилися своїми думками «Якою має бути українська школа завтра і в майбутньому?».

Важливою складовою серпневих конференцій є свято вшанування Вчителя-майстра: «Я славлю Вчителя ім'я», «Вшануймо, Вчителю, тебе!», «Шануємо педагогічні таланти», «Хай пишуть з великої букви це слово – Учитель», «Учителю! Прекрасного ти гідний...» та інші.

Методичним кабінетам слід особливу увагу приділити презентації педагогічного досвіду.

З цією метою радимо провести:

- педагогічні виставки;
- виставки науково-методичних матеріалів;
- майстер-класи;
- рекламні калейдоскопи творчих знахідок;
- ярмарки педагогічної творчості;
- методичні естафети;
- методичні діалоги;
- галереї педагогічного досвіду «Джерело творчості» та ін.

Їх проблематика може бути орієнтовно такою:

- «Інноваційне науково-методичне середовище регіону – запорука успішного впровадження інновацій».
- «Інноваційний поступ освіти регіону».
- «Школа – центр формування освітніх компетентностей».
- «ІКТ як засіб розвитку творчих здібностей школярів».
- «Освіта Кіровоградщини: творчі здобутки, перспективні педагогічні ідеї і технології».
- «Компетентнісний підхід – переорієнтація з процесу на результат».
- «Сучасна школа інформаційного суспільства: реалії, пошуки та здобутки».
- «Розвиток креативності вчителя в системі методичної роботи».

Секційні засідання «Якісна середня освіта як запорука успіху України в майбутньому».

*Освіта – найвеличніше з усіх земних благ,
але тільки тоді, коли вона найвищої якості.
Інакше вона абсолютно даремна.*

Редьярд Кіплінг

Провідною ідеєю навчально-виховного процесу в 2015-2016 н.р. у навчальних закладах має стати забезпечення безперервності та наступності навчання і виховання; гармонійне поєднання інтересів особистості, суспільства, держави.

Сучасні педагогічні технології, інноваційні процеси розвитку освіти мають бути спрямовані на особистість дитини, на розкриття її інтелектуальних, творчих здібностей, на задоволення інтересів і потреб у самовизначенні, на орієнтацію підростаючого покоління на здоровий спосіб життя.

Конкретизацію завдань для кожної категорії педагогічних працівників на новий навчальний рік покликані забезпечити предметні секції, засідання РМО, ММО, наради-семінари керівників навчальних закладів.

З огляду на зазначене, актуальними питаннями для обговорення на секційних серпневих конференціях є:

- підвищення якості освіти шляхом оновлення змісту, форм і методів навчання та виховання, упровадження компетентнісного підходу, програм допрофільної підготовки та профільного навчання, удосконалення навчальних програм, зміцнення матеріально-технічної бази, підвищення рівня професійної компетентності педагогів;

- удосконалення системи управління навчальним закладом, розвиток державно-громадського управління, делегування повноважень громадським структурам (радам закладу, піклувальним, батьківським, учнівським радам тощо);

- оптимізація виховного простору навчального закладу, відродження національних традицій, пропаганда здорового способу життя, зменшення негативних впливів соціального середовища на дітей, попередження дитячої бездоглядності та правопорушень;

- організація дослідно-експериментальної роботи з питань удосконалення якості змісту освіти та технологій управління освітнім процесом у навчальному закладі;

- розвиток соціального партнерства навчального закладу;

- розвиток інформаційних та комунікативних технологій, організація дистанційного навчання у навчальному закладі, у тому числі для дітей з особливими потребами;
- реалізація освітніх програм розвитку освіти;
- стан науково-методичного забезпечення організації навчально-виховного процесу в умовах реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти та Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти;
- аналіз стану викладання навчальних предметів, результатів зовнішнього незалежного оцінювання, моніторингу рівня навчальних досягнень учнів;
- піднесення якості й ефективності сучасного уроку;
- про результативність участі у Всеукраїнських учнівських олімпіадах з навчальних предметів.

Для визначення змісту їх роботи радимо уважно опрацювати нормативні документи, рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо викладання навчальних предметів у новому навчальному році, аналітичні матеріали, підготовлені КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського». Суттєвий акцент доцільно зробити на вивчення інноваційних процесів, які відбуваються в освіті.

В умовах сьогодення одним із пріоритетів розвитку Української держави є розбудова інформаційного суспільства. У зв'язку з цим у системі освіти постійно запроваджуються інноваційні форми спілкування та обміну інформацією: вебінари, інтернет-семінари, онлайн-дискусії тренінги тощо. Радимо перелічені вище форми передбачити у ході проведення секційних засідань, особливо для тих категорій педагогічних працівників, які викладають декілька навчальних предметів та поєднують викладацьку діяльність з управлінською.

Особливу увагу звертаємо на ознайомлення педагогів з пропозиціями КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського» щодо проблематики, тривалості й термінів проходження курсів, проведення обласних семінарів, конференцій, слід сформулювати проект замовлення на підвищення кваліфікації педагогів у 2015 році.

З метою якісної підготовки та проведення секційних засідань **обласний навчально-методичний центр освітнього менеджменту та координації діяльності методичних служб** (завідувач О.В. Половенко, методисти Л.М. Кірішко, А.Г. Вареха, В.Г. Трубіна), під час підготовки до секційних засідань рекомендує організувати навчання членів методичного активу. Основною метою серпневих зустрічей має бути:

1. Розгляд концептуальних підходів та шляхів практичної реалізації з проектування і створення районними, міськими методичними службами єдиного освітнього простору регіону.
2. Дисемінація інноваційного досвіду методичних служб усіх рівнів (проектів, моделей інноваційних форм роботи, технологій тощо), оригінальних

прогресивних ідей з метою впровадження в практичну діяльність, забезпечення нових якісних результатів.

3. Забезпечення науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників в умовах глобалізації та відкритості інформаційного освітнього простору.

4. Формування мережевого співтовариства методичних служб усіх рівнів для забезпечення якісного управління інноваційним розвитком регіону, менеджменту освітніх інновацій.

5. Створення умов для розвитку пошуково-творчої активності та дослідно-експериментальної діяльності педагогічних кадрів регіону.

6. Утвердження нового професійного світогляду творчої активності педагогів.

Під час визначення **основних напрямів діяльності методичних служб у 2015-2016 н.р.** радимо:

- проаналізувати виконання програми розвитку методичного кабінету, центру, річного плану роботи, результати діагностування педагогічних працівників;

- окреслити основні напрямки розвитку методичного кабінету (центру);

- обговорити діяльність методичного кабінету, центру з упровадження Державних стандартів початкової загальної освіти та базової і повної загальної середньої освіти.

Особливу увагу радимо звернути увагу на:

- рівень готовності педагога до роботи в інноваційному освітньому середовищі;

- оволодіння всіма педагогами ІКТ;

- аналіз планування методичної роботи з педагогами відповідно до рівнів педагогічної творчості (інформаційно-відтворювальний, адаптивно-прогностичний, раціоналізаторський, науково-дослідницький, креативно-прогностичний);

- упровадження мережевої співпраці через: сайт, чат-, віртуальні форми науково-методичної роботи;

- результати рейтингової оцінки діяльності ЗНЗ.

Корисним, на нашу думку, буде опрацювання таких актуальних питань:

- Акмеологія та підвищення якості освіти.

- Дистанційні форми навчання в системі неперервної освіти: стан, проблеми, перспективи.

- Імідж учителя XXI сторіччя.

- Іміджева складова діяльності методичного кабінету (центру).

- Методист – це не влада над людьми, а велика відповідальність за них.

- Кластер як система професійного розвитку вчителя.

- Компетентнісний підхід – переорієнтація з процесу на результат.

- Методичні аспекти мережевої взаємодії як нової філософії освітньої комунікації.

- Медіа-освіта у системі мережевої взаємодії методичних служб і НЗ.

- Управління системою мережевої взаємодії методичних служб в умовах інноваційних змін в освіті.
- Формування індивідуальної траєкторії підвищення рівня професійної компетентності педагога.
- Основні орієнтири модернізації методичного менеджменту в руслі цивілізаційних викликів.
- Портал як засіб підвищення рівня інформаційно-комунікаційного забезпечення розвитку освітнього середовища регіону.
- Методична система диференційованого навчання в умовах реалізації нових Державних стандартів.
- Використання інтернет-простору для підвищення якості неперервного навчання педагогів.
- Професійна підготовка керівника ЗНЗ в контексті реалізації нової освітньої парадигми.
- Інформаційно-методичне забезпечення діяльності методичних служб: інноваційний аспект.
- Інноваційні технології розвитку професійної компетентності вчителів засобами науково-методичної роботи у міжкурсовий період.
- Управління якістю професійного розвитку педагога: теоретичний та практичний аспект.
- Нове педагогічне мислення як засіб формування акмеологічного середовища для самореалізації особистості шляхом модернізації науково-методичної діяльності.
- Сучасні парадигми науково-методичної діяльності в контексті вітчизняного та європейського педагогічного простору.
- Формування самодостатньої особистості в соціокультурному контексті сучасного європейського освітньо-інформаційного простору.
- Нове педагогічне мислення в контексті сучасного європейського освітньо-інформаційного простору.
- Креативне середовище як засіб підвищення кваліфікації методистів методичних кабінетів.
- Роль методичної служби у професійному розвитку педагога.
- Використання інноваційних освітніх технологій у діяльності РМК.
- Сучасні тенденції педагогічної освіти в європейському просторі.
- Створення інноваційного середовища в регіоні – важливе завдання педагогічної освіти.
- Електронна база даних: новий підхід до методичного забезпечення навчально-виховного процесу.

Доцільним у підготовці до секційних засідань буде опрацювання таких джерел:

1. Аналітичні матеріали за підсумками участі школярів області у Всеукраїнських учнівських олімпіадах з навчальних предметів (2014/2015 н.р.)// Укладач А.Г. Вареха. – Кіровоград: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2015. – 92 с.

2. Слобода К.Д. Упровадження ІКТ у навчально-виховний процес / К.Д. Слобода // Управління школою. – 2015. – № 10 – 12 . – С. 79 – 86.
3. Ласкова Н.О. Управління інформаційними потоками за умов функціонування шкільної інформаційної служби / Н.О. Ласкова // Управління школою. – 2015. – № 10 – 12 . – С. 87 – 92.
4. Желюк О.М. Управлінські аспекти організації освітнього простору для обдарованих школярів / О.М. Желюк // Управління школою. – 2015. – № 10 – 12. – С. 93 – 95.
5. О. Желюк. Робота з обдарованими дітьми в ліцеї «Елітар»/ О.Желюк, Р. Данилюк, Н. Желюк // Управління школою. – 2014. – № 7 – 9. – С. 26 – 29.
6. Житник Б.О. Моніторинг як механізм реалізації інформаційної функції ресурсного забезпечення якості освіти / Б.О. Житник // Управління школою. – 2015. – № 25 – 27. – С. 61 – 94.
7. Москалик Т.О. Колегіум як наукова лабораторія для розвитку творчих обдарувань / Т.О. Москалик // Управління школою. – 2015. – № 7 – 9. – С. 31 – 63.
8. Осатюк Н.А. Моделювання діяльності інноваційного навчального закладу на підставі використання сучасних інформаційних ресурсів / Н.А. Осатюк, Т.П. Томчишина // Управління школою. – 2015. – № 7 – 9. – С. 66 – 69.
9. Гнатюк І.Г. Реалізація інноваційної моделі використання ІКТ (хмарних технологій) в освітньому інформаційному просторі навчального закладу / І.Г. Гнатюк // Управління школою. – 2014. – № 10 – 12. – С. 69 – 80.
10. Свистунова Т.М. Вивчення стану дистанційного навчання в школі / Т.М. Свистунова // Управління школою. – 2015. – № 4 – 6. – С. 66 – 71.
11. Букач А. Єдиний інформаційно-освітній простір міста: досвід його формування // Методист / А. Букач. – К.: Видавництво Шкільний світ, 2015. – № 3. – С. 35 – 39.
12. Істягіна Т. Інформація в роботі керівника: джерела та способи отримання / Т.Істягіна // Методист. – К.: Видавництво Шкільний світ, 2015. – № 2. – С. 3 – 9.
13. Барецька О. Система роботи з інтелектуально обдарованими дітьми. Науково-методичний супровід / О. Барецька // Методист. – К.: Видавництво Шкільний світ, 2015. – № 5. – С. 40 – 47.
14. Правий В.П. Організація навчально-дослідницької діяльності підлітків у позаурочний час / В.П. Правий // Завучу. Усе для роботи. – 2015. – № 1 – 2 . – С. 7 – 8.
15. Мігунова І.А. Інформаційно-комунікаційні технології в школі / І.А. Мігунова // Завучу. Усе для роботи. – 2015. – № 1 – 2. – С. 5 – 6.
16. Мельнікова Н.Л. Методичний супровід науково-дослідної експериментальної роботи педагогічних працівників / Н.Л. Мельнікова // Завучу. Усе для роботи. – 2015. – № 15 – 16. – С. 22 - 28 – 22 - 34.

17. Петрик Ю. Управління професійним розвитком педагогів в умовах освітньої системи міста // Методист. – К.: Видавництво Шкільний світ, 2015. – № 3. – С. 8 – 14.

18. Кардіян Н. Інноваційні підходи в організації науково-дослідницької роботи учнів/ Н. Кардіян, О. Норов // Заступник директора школи. – 2015. - № 3. – С. 13 – 18.

19. Аман І. Активізуємо навчально-пізнавальну діяльність учнів за допомогою прийому «багато мишей» / І. Аман // Заступник директора школи. – 2015. – № 03. – С. 44 – 49.

20. Голощапова О. Організація роботи літньої школи майбутніх науковців / О. Голощапова // Заступник директора школи. – 2015. – № 3. – С. 4 – 14.

Результативність навчально-виховного процесу в школі значною мірою визначається ефективністю управлінської діяльності її керівників. Тому особливу увагу слід приділити підготовці **секцій директорів і заступників директорів шкіл**.

На секціях керівників навчальних закладів радимо розглянути стратегічні пріоритети розвитку освіти, шляхи їх реалізації, скерувати напрямки розвитку навчальних закладів та педагогічну спільноту на ціннісні пріоритети держави, суспільства й особистості на засадах європейських вимірів якості освіти.

Під час розгляду актуальних питань розвитку освіти регіонів варто презентувати позитивний досвід роботи директорів, заступників директорів з навчально-виховної, науково-методичної роботи щодо змісту, організації та структури управління загальноосвітнім навчальним закладом, а також обговорити науково-методичні проблеми:

1. Проект Концепції розвитку освіти до 2015 року: точки зору, проблеми.
2. Технологічні аспекти реалізації управлінської компетентності керівника загальноосвітнього навчального закладу.
3. Освітній маркетинг як нова функція управління навчальним закладом.
4. Демократизація управління: партнерська взаємодія навчального закладу і громади.
5. Психолого-педагогічний супровід як умова конкурентоспроможності навчального закладу.
6. Формування науково-методичного світогляду педагога - компонент зрілості закладу освіти.
7. Міжнародне співробітництво як напрям діяльності загальноосвітнього навчального закладу.
8. Управлінські дії: відповідність стандартам та вимоги щодо якісної освіти.

Традиційно на **секціях керівників навчальних закладів** необхідно розглянути пакет нормативних документів, рекомендацій стосовно особливостей, змін у викладанні навчальних предметів, ознайомити з новими та удосконаленими навчальними програмами, підручниками, посібниками,

звернувши особливу увагу на їх науково-методичний апарат та основні принципи їх практичного використання.

Особливу увагу звертаємо на опрацювання:

- наказ Міністерства освіти і науки України від 30.01.2015 р. № 67 «Про затвердження Порядку державної атестації дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладів»;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 17.03.2015 р. № 306 «Про затвердження Положення про золоту медаль «За високі досягнення у навчанні» та срібну медаль «За досягнення у навчанні»;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 08.04.2015 р. № 408 «Про затвердження Положення про наукові профільні школи учнівської молоді»;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 08.04.2015 р. № 412 «Про затвердження Інструкції щодо заповнення Класного журналу в 1-4-х класах загальноосвітніх навчальних закладів»;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.15 р. № 533 «Про результати завершального 3-го етапу Всеукраїнського конкурсу майстерності педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів «Джерело творчості»;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 12.05.15 р. № 529 «Про організацію та проведення V Міжнародної науково-методичної конференції «Освітні вимірювання-2015. Реформування зовнішнього незалежного оцінювання: методологія, модель, основні складові»;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 06.02.15 р. № 100 «Про розвантаження навчальних програм для учнів 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів»;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 30.01.15 р. № 67 «Про затвердження Порядку державної атестації дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладів»;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 26.01.15 р. № 47 «Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 навчальний рік»;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 06.01.15 р. № 5 «Про затвердження інструктивно-методичних матеріалів для загальноосвітніх навчальних закладів»;
- лист Міністерства освіти і науки України від 02.04.15 р. № 1/9-169 «Про порядок комплектування інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах»;
- лист Міністерства освіти і науки України від 14.02.15 р. № 1/9-71 «Щодо роз'яснення порядку приймання дітей до першого класу»;
- лист Міністерства освіти і науки України від 27.11.14 р. № 1/9-614 «Про методичні рекомендації з патріотичного виховання»;
- лист Міністерства освіти і науки України від 29.04.15 р. № 1/9-221 «Щодо надання роз'яснення»;

- лист Міністерства освіти і науки України від 18.04.2014 р. № 1/9-209 «Щодо використання робочих зошитів у початковій школі»;
- лист Міністерства освіти і науки України від 22.05.15 р. № 1/9-253 «Про структуру 2015/2016 навчального року та навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів»;

У ході підготовки варто опрацювати таку **літературу**:

- Василенко Н.В. Хмарні технології в управлінні навчальним закладом / Н.В. Василенко. – Х. : Вид. гр. «Основа», 2015. – (Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип. 1(145)).

- Калошин В.Ф. Позитивне мислення: практикум з формування / В.Ф. Калошин. – Х. : Вид. гр. «Основа», 2015. – (Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип. 2(146)).

- Котенко П.П., Осницький Й.П. Організація та структура шкільного управління / П.П. Котенко, Й.П. Осницький // Управління школою. – 2015. - № 13-15.

- Пастушенко Роман. Реформування освітнього сектору: шкільна автономія та місцеве управління освітою /Р. Пастушенко // Форум директорів шкіл України (08.04.2015 р.).

- http://direktor.at.ua/news/reformuvannja_osvitnogo_sektoru_shkilna_avtonomiya_ta_misceve_upravlinnja_osvitoju/2015-04-08-450.

- Підласий І.П. Школа і мозок. Частина 1 / І.П. Підласий. – Х. : Вид. гр. «Основа», 2015. - (Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип. 3(147)).

- Удовиченко Олена. Оперативний контроль як засіб швидкого реагування на актуальні проблеми навчально-виховного процесу /О. Удовиченко., О. Романюк // Заступник директора школи. – К. : «МЦФЕР-Україна», 2015. – № 2.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет:

- сайт Міністерства освіти і науки України (<http://mon.gov.ua/>);
- сайт Верховної Ради України «Законодавство України» (<http://www.rada.gov.ua/>);
- сайт Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України (<http://umo.edu.ua/>);
- сайт департаменту освіти і науки Кіровоградської обласної державної адміністрації (<http://osvita.kr-admin.gov.ua/>);
- сайт комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського» (<http://koippo.kr.ua/>);
- сайт Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (<http://www.roippo.org.ua/>);
- сайт Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників (<http://oipop.ed-sp.net/>); <http://www.gotoshop.net.ua/kirovograd/discounts/7-dnejj-28-05-2015-03-06-2015-atb/>;

- сайт методичного кабінету відділу освіти Білоцерківської районної державної адміністрації Київської області (<http://methodist.ucoz.com/>);
- сайт методичного кабінету, блог завідувача методичного кабінету (розробник: Смоліна Оксана Сергіївна, завідувач методичного кабінету відділу освіти Кіровоградської районної державної адміністрації), створений для науково-методичного супроводу керівників, педагогів навчальних закладів району, співпраці з методичними службами, популяризації власного досвіду роботи (<http://osvita-krda.at.ua/>; <http://zavkrda1.blogspot.com/>);
- блог «Методичні орієнтири» (розробник: Кислякова Вікторія Федосіївна, завідувач методичного кабінету відділу освіти Маловисківської районної державної адміністрації), створений з метою розширення інформаційного простору діяльності районного методичного кабінету, презентує його роботу (<http://metodorientir.blogspot.com/>);
- блог «Словесник» (розробник: Романич Наталія Василівна, методист методичного кабінету відділу освіти Маловисківської районної державної адміністрації), створений для забезпечення зв'язку з педагогічними працівниками, конструктивного спілкування та надання освітніх послуг (<http://mouuum.blogspot.com/>);
- блоги «Школа креативного заступника директора з навчально-виховної роботи», «Школа успішного керівника (блог для керівників шкіл, які прагнуть змін)» (розробник: Каєнко Наталія Георгіївна, завідувач методичного кабінету відділу освіти Новоукраїнської районної державної адміністрації), створені для поширення досвіду творчих заступників директорів, обміну досвідом успішних керівників закладів освіти загальноосвітніх навчальних закладів Новоукраїнського району (<http://kreativnarobota.blogspot.com/>; <http://managers.blogspot.com/>);
- блог (розробник: Сліпоконь Наталія Леонтіївна, директор Синюхінського навчально-виховного комплексу «загальноосвітня школа І-ІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад» Новоархангельської районної ради Кіровоградської області), створений з метою популяризації діяльності освітнього закладу, розкриття особистості директора як управлінця та творчого педагога. Віртуальний кабінет директора включає: сайт школи, громадську приймальню, паспорт школи, засідання педагогічних рад, наради при директору, програму розвитку, рубрику «Віртуальні подорожі» (<http://nat-slipokon.blogspot.com>).

З метою підготовки педагогів до інноваційної діяльності **навчально-методичний відділ інноваційної діяльності та інтелектуальної власності** (завідувач Т.А. Шаповалова) рекомендує опрацювати питання:

1. Нормативно-правове забезпечення інноваційної та дослідно-експериментальної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі.
2. Організаційно-методичне забезпечення дослідно-експериментальної діяльності у загальноосвітньому навчальному закладі.
3. Організація та проведення дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського та регіонального рівнів.
4. Особливості підготовки та проведення педагогічного експерименту в загальноосвітньому навчальному закладі.
5. Упровадження інноваційних освітніх технологій навчання як засобу формування та розвитку професійної компетентності педагога в закладах освіти.
6. Етапи впровадження інноваційних освітніх технологій у загальноосвітніх навчальних закладах.
7. Управління педагогічними інноваціями.
8. Методичний супровід інноваційної діяльності педагогічних працівників.
9. Алгоритм вивчення стану готовності вчителів до здійснення інноваційної освітньої діяльності.
10. Організація та здійснення інноваційної освітньої діяльності: проблеми і перспективи розвитку.
11. Упровадження інноваційних педагогічних технологій в організацію навчально-виховного процесу.
12. Особливості планування інноваційної діяльності у загальноосвітньому навчальному закладі.
13. Готовність педагогів до впровадження авторських інновацій.
14. Формування інноваційного освітнього простору регіону.
15. Рівні інноваційної освітньої діяльності.
16. Інноваційні здоров'язберігаючі технології в освіті.
17. Інтерактивні форми навчання: технології проведення.
18. Формування творчих компетентностей особистості шляхом використання інноваційних освітніх технологій.
19. Підготовка вчителів до апробації шкільної навчальної літератури.
20. Апробація навчальної літератури як повноцінна інтегрована частина оцінювання навчальної літератури в системі загальної середньої освіти.

Корисним при підготовці буде використання нормативної бази:

- Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності (затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 07.11.2000 р. № 522 «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності»), у редакції наказу Міністерства освіти і

науки, молоді та спорту України від 30.11.2012 р. № 1352) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

- Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 30.11.2012 р. № 1352 «Про внесення змін до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/>.

- Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р. із змінами від 16 жовтня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>.

- Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад (затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 р. № 114; у ред. 2010 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/>.

- Положення про апробацію та моніторингові дослідження навчальної літератури для загальноосвітніх навчальних закладів (затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 08.05. 2008 р. № 401) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lit.govuadocs.com.ua/docs/590/index-802103-13.html>.

Під час висвітлення даних питань радимо опрацювати таку літературу:

1. Бойченко Т. Рівні інновацій у післядипломній педагогічній освіті / Т. Бойченко // Новий колегіум. - 2013. - № 1. - С. 24-26.

2. Кабан Л.В. Оцінювання інноваційної діяльності загальноосвітніх навчальних закладів регіону / Л.В. Кабан // Педагогічна освіта: теорія і практика : [збірник наукових праць]. – Вип. III. – К. : Університет, 2013. – С.180-191.

3. Лісова Н. І. Новітні педагогічні технології у підготовці педагогічних кадрів з методики оцінювання якості освіти в системі підвищення кваліфікації / Н. І. Лісова // Якість технологій та освіти : [зб. наук. пр.] / Укр. інж.-пед. акад. - Х., 2013. - Вип. 2. - С. 115-121.

4. Організатору інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі: [методичний порадник] / автори-упорядники: І.Н. Євтушенко, Ю.І. Завалевський, С.В. Кириленко, О.І. Киян, К.В. Таранік-Ткачук. – К. – Чернівці: Букрек, 2014. – 420 с.

5. Скрипник С. Запровадження інновацій, інноваційних педагогічних технологій як показники якості післядипломної педагогічної освіти / С. Скрипник // Інновації в Україні. - 2013. - № 3. - С. 24-28.

6. Жосан О.Е. Підготовка вчителів до апробації шкільної навчальної літератури: [навч.-метод. посіб. для сист. післядипл. освіти] / О.Е.Жосан. – Кіровоград: Вид-во КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2009. – 122 с.

7. Федірко Ж.В. Інноваційна освітня діяльність: структура і зміст / Ж.В. Федірко // Нові технології навчання. – 2013. – № 4. – С. 39-42.

8. Федірко Ж.В. Процес апробації як повноцінна інтегрована частина оцінювання навчальної літератури в системі загальної середньої освіти /Ж.В. Федірко, Г.Я. Яковова // Педагогічний вісник № 3-4 (31-32).- Кіровоград: Вид-

во КОШПО імені Василя Сухомлинського, 2014. – С. 83.

9. Яковова Г.Я. Особливості впровадження педагогічної технології «Ситуація успіху» в навчально-виховний процес / Г.Я. Яковова // Педагогічний вісник № 3-4 (31-32).- Кіровоград: Вид-во КОШПО імені Василя Сухомлинського, 2014. – С. 94.

10. Марченко І.А. Етапи впровадження інноваційних освітніх технологій у загальноосвітніх навчальних закладах / І.А. Марченко // Педагогічний вісник. – 2011. – № 2.

11. Марченко І.А. Умови здійснення інноваційної діяльності в освітньому просторі Кіровоградщини / І.А. Марченко, Ж.В. Федірко // Педагогічний вісник. – 2012. – № 2-3 – С. 171-175.

12. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. [навчальний посібник] / І.М. Дичківська. – Київ: Академвидав. – 2004. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ebk.net.ua>.

13. Скарбничка педагогічних інновацій Кіровоградської області: Інформаційні матеріали / Упорядники Ж.В. Федірко, І.А. Марченко. – Кіровоград: КОШПО імені Василя Сухомлинського, 2013. – 52 с.

14. Оцінювання та відбір педагогічних інновацій: теоретико-прикладний аспект: [науково-методичний посібник] / за ред. Л.Даниленко. – К.: Логос, 2001.-185 с.

15. Педагогічний експеримент: [навчально-методичний посібник] / укладач О. Е. Жосан.– Кіровоград: Видавництво Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського, 2008. – 68 с.

Обласний навчально-методичний центр сучасних технологій оцінювання якості освіти (завідувач Л.Ф. Корж) рекомендує в рамках секційних засідань обговорити такі актуальні питання:

1. Моніторинг як практична система оцінювання якості освіти.
2. Моніторинг інформаційно-комунікаційної компетентності учнів у навчальних закладах області з метою поліпшення якості загальної середньої освіти.
3. Підготовка керівників навчальних закладів до здійснення моніторингу якості діяльності ЗНЗ.
4. Моніторингові дослідження регіонального рівня: аналіз результатів та рекомендації.
5. Моніторинг та оцінка стану викладання базових дисциплін у ЗНЗ.
6. Зовнішнє незалежне оцінювання: підсумки та перспективи.
7. Інформаційно-роз'яснювальна робота з питань ЗНО - запорука якісної підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання.

Під час висвітлення зазначених вище питань радимо опрацювати таку літературу:

1. Усик І. Моніторинг результатів зовнішнього незалежного оцінювання випускників школи як один із засобів поліпшення якості освіти / І. Усик, В. Кошляк // Директор школи. – 2014. – Травень.
2. Тітова Н. Педагогічний менеджмент. / Н. Тітова // Управлінська діяльність.– 2013.– № 19.
3. Глушко Н. Формування концепції нової школи / Н. Глушко // Управлінська діяльність.– 2014. –№1.
4. Кулешова О. Моніторинг якості освіти. Особливості використання інформації щодо результатів учасників ЗНО / О. Кулешова // Методист. – 2013.–№ 4.
5. Федорова Н. Управління та організація навчально-виховного процесу на основі моніторингового підходу / Н. Федорова, О. Сагун //Завуч. 2013.– № 10.

Кафедра дошкільної та початкової освіти (завідувач Н.В. Тарапака) рекомендує під час проведення секцій завідувачів та вихователів дитячих дошкільних закладів **акцентувати увагу на поглиблене дослідження таких проблем:**

- 1. Формування у дошкільників екологічної компетентності у процесі дослідницької діяльності**
  - Формування дослідницьких умінь у дітей дошкільного віку.
  - Сутність та зміст екологічної культури дошкільників.
  - Значення пішохідних прогулянок та екскурсій за межі дошкільного закладу у реалізації екологічних, оздоровчих, краєзнавчих та туристичних завдань.
- 2. Використання інноваційних технологій розвитку комунікативно- мовленнєвої компетентності дошкільників**
  - Аналіз особливостей формування мовленнєвого розвивального середовища.
  - Складові технології мовленнєво-творчого розвитку А.М. Богуш, Н. В. Гавриш.
  - Використання творів живопису у формуванні мовленнєвої компетентності дошкільників.
- 3. Запровадження здоров'язбережувальних технологій в ДНЗ.**
  - Використання методів арт-терапії у роботі з дошкільниками.
  - Метеомайданчик як елемент екологічної стежини в ДНЗ.
  - Психолого-педагогічні умови здорового способу життя дошкільників.
- 4. Формування основ національної самосвідомості шляхом народознавчої роботи.**

-Художнє слово як засіб формування патріотичного світогляду дошкільника.

-Ознайомлення дошкільників з народними святами й традиціями засобами колекціонування. Використання інноваційних напрямків музейної педагогіки.

-Організація виховних заходів в дошкільному закладі з метою ціннісного ставлення до рідної землі та українського народу.

5. Забезпечення наступності в реалізації завдань духовного, патріотичного, трудового виховання між дошкільною і початковою ланками освіти.

-Трудове виховання дітей дошкільного віку як педагогічна проблема сучасності.

-Формування духовного потенціалу дошкільника шляхом впровадження ідей В. Сухомлинського, Ш. Амонашвілі, Я. Корчака.

-Шляхи профілактики шкільної дезадаптації дітей.

-Психолого-педагогічне проектування діяльності дошкільників як засіб комплексної реалізації патріотичних завдань.

Засідання радимо провести у формі семінарів, круглих столів, дискусій та ін. Наприклад:

Семінар «Психолого-педагогічна готовність дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі»

План:

1. Підготовка дітей старшого дошкільного віку до школи: сучасний стан та проблеми.
2. Основні причини невідповідності дітей до шкільного навчання.
3. Організація життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку.
4. Робота дошкільного навчального закладу із сім'єю.
5. Консультативний центр у ДНЗ.
6. Формування цілісної картини світу у дітей старшого дошкільного віку.
7. Портфоліо – основа демонстрації індивідуальних досягнень старшого дошкільника.

Семінар «Шляхи організації життєвого простору для задоволення фізичної активності дитини»

План:

1. Сутність та зміст ефективних методів і прийомів зміцнення фізичного та психічного здоров'я дітей.
2. Шляхи реалізації освітньої лінії БКДО «Особистість дитини».
3. Упровадження інноваційних технологій на заняттях з фізичної культури в ДНЗ.

Круглий стіл «Гармонізація виховних впливів на особистість дитини з боку сім'ї й дошкільного закладу»

Питання для обговорення:

1. Формування відповідальності як одне з ключових завдань морального виховання.
2. Шляхи формування комунікативної культури сім'ї.
3. Правова освіта дітей і батьків: системний підхід.
4. Особливості роботи з дітьми, охопленими різними формами здобуття дошкільної освіти.
5. Взаємодія сімейного і суспільного виховання в розвитку ціннісних орієнтирів дошкільників.

Рекомендована література:

1. Калуська Л.В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» / Л.В.Калуська. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 144 с.
2. Вашуленко О.В. Моя перша абетка: [навч.посібник для дітей старшого дошкільного віку] : у двох частинах. Ч.2/ В. Вашуленко,О. Прищеп. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. – 64 с.
3. Інновації в дошкільлі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід: [посібник на допомогу дошкільним працівникам] / авт.-упор.: Л.В. Калуська, М.В. Отрощенко. – Мандрівець, 2010. – 376 с.
4. Піроженко Т. Особистість дошкільника. Перспектива розвитку: [науково-методичний посібник] / Т. Піроженко. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 140 с.
5. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання: [монографія] / Г. В. Беленька. – К. : Світоч, 2006. – 304 с.
6. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – 104 с.
7. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. – К., 2012. – 26 с.
8. Діти з особливими потребами: типологія / за матеріалами Всеукраїнського фонду «Крок за кроком» // Початкова освіта. - № 42 (570). – 2012. – С.11-14.
9. Інклюзивна освіта в ДНЗ / Г.Ю. Кравченко, Г.О. Сіліна. –Х.: вид-во «Ранок», 2014. – 175 с. (Серія «Сучасна дошкільна освіта»).
10. Кочерга О. Психологія шестирічних першокласників і адаптація до школи / Олександр Кочерга. – К. : «Шкільний світ», 2010. – 126 с.
11. Соціальний розвиток дитини: старший дошкільний вік / Т.І. Поніманська, І.М. Дичківська, О.А. Козлюк, Л.І. Кузьмук. – К.: Генеза, 2013. – 88 с.

12. Богініч О.Л. Фізичне виховання, основи здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку: [навч.-метод.посібник] / О.Л. Богініч, Н.В. Лівінець, Л.В. Лохвицька, Л.А. Сварковська. – 2-ге вид. – Київ: Генеза, 2014. – 128 с.

13. Організована навчально-пізнавальна діяльність дітей середнього дошкільного віку: [розробки занять] / упоряд.: О.М. Березіна, О.Л. Цимбалюк. – Тернопіль : Мандрівець, 2015. – 360 с.

14. Малашевська І.А. Програма оздоровчо-освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку «Веселкова музикотерапія» / І.А. Малашевська, С.К. Демидова. – Тернопіль: Мандрівець, 2015. – 44 с.

15. Кузьменко В. Як підготовлений наш випускник? / В. Кузьменко // Дошкільне виховання : наук.-метод. журнал. – К. : «Світич», 2015. – №5. – С. 2–8.

16. Гавриш Н. Якість освіти: розробляймо критерії разом / Н. Гавриш, К. Крутій // Дошкільне виховання : наук.-метод. журнал. – К. : «Світич», 2015. – №3. – С. 2–7.

Для **вчителів початкових класів** рекомендуємо продовжити роботу над реалізацією завдань, означених навчальними програмами, укладеними відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 року № 462. Як відомо, вказані програми ґрунтуються на компетентнісній моделі навчання. Тому потрібно врахувати, що у початкових класах навчальна діяльність уперше стає об'єктом спеціального формування, тому ключова компетентність уміння вчитися набуває пріоритетного значення. Ядром цієї компетентності у початкових класах є оволодіння молодшими школярами загальнонавчальними вміннями і навичками. Доцільно зосередити увагу саме на видах, формах і методах організації цієї діяльності вчителем таким чином, щоб учні наприкінці навчального року були здатні діяти у відповідності до вимог Державного стандарту початкової загальної освіти.

Звертаємо вашу увагу, що успішність навчальної діяльності учнів значною мірою визначається рівнем оволодіння загальнонавчальними вміннями і навичками. До їх складу входять:

- *навчально-організаційні* (опанування школярами раціональних способів організації свого навчання);

- *загальномовленнєві* (формування умінь висловлюватися, працювати з текстовою інформацією);

- *загальнопізнавальні* (уміння спостерігати, розмірковувати, запам'ятовувати, відтворювати, застосовувати й перетворювати навчальний матеріал);

- *контрольно-оцінні* (засвоєння учнями способів перевірки та самоперевірки, оцінювання здобутих результатів).

Пропонований зміст загальнонавчальних умінь і навичок та його розподіл за класами може уточнюватися вчителем залежно від умов і особливостей роботи з певним контингентом учнів.

Протягом навчання у початковій школі учні повинні оволодіти ключовими компетентностями, які передбачають їх особистісно-соціальний та інтелектуальний розвиток, формуються на міжпредметній основі та є інтегрованим результатом предметних і міжпредметних компетенцій.

У зв'язку з цим на секціях учителів початкових класів радимо провести:

• **Круглий стіл** з проблеми *«Компетентнісний підхід до викладання предметів у початковій школі у світлі реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти»*.

Порядок проведення круглого столу:

I. Обговорення питань:

1. Компетентнісний потенціал початкової школи.
2. Шляхи формування предметних та міжпредметних компетентностей учнів початкових класів.
3. Формування ключових компетентностей учнів на уроках в початковій школі.
4. Формування предметних та ключових компетентностей учнів початкових класів шляхом використання інноваційних педагогічних технологій.
5. Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу учнів 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів.
6. Нормативно-правове забезпечення навчально-виховного процесу початкової школи.
7. Опрацювання Інструкції щодо ведення класного журналу для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів (Наказ МОН України від 08.04.2015 року № 412).
8. Науково-методичне реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти.
9. Шляхи реалізації нового змісту Державних стандартів освіти.
10. Особливості формування особистісних, соціальних, функціональних компетентностей у процесі загальної початкової освіти.
11. Навчально-дослідницька діяльність молодших школярів на уроках та в позаурочний час.
12. Творче ставлення вчителя до змісту і технологій навчання, поурочного розподілу навчального матеріалу.
13. Раціональне застосування інноваційних освітніх технологій під час викладання навчальних предметів початкової школи.

II. Підбиття підсумків.

Майстер-класи:

Використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі початкової школи.

1) **Ознайомлення з майстер-класом** учителя початкових класів загальноосвітньої школи I-III ступенів № 10 Світловодської міської ради, спеціаліста вищої категорії, лауреата другого (обласного) туру всеукраїнського

конкурсу «Учитель року – 2014» Шумейко Ю.М. (http://teacherkr.blogspot.com/p/blog-page_15.html);

2) Перегляд блогу учасника всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2015» Резніченко В.В., учителя образотворчого мистецтва комунального закладу «Навчально-виховне об'єднання – «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №31 з гімназійними класами, центр дитячої та юнацької творчості «Сузір'я» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області», з метою ознайомлення зі змістом та особливістю його побудови (<http://reznichenko31.blogspot.com/>).

Організація та проведення виставки науково-методичних та навчально-методичних матеріалів.

Опрацювання таких літературних джерел:

1. Абетка образотворчого мистецтва. 1 клас: [альбом з образотворчого мистецтва] / О.В. Агеєва, В.В. Кондратова, Ю.О. Назаренко, Т.М. Шлеєнкова. – Х. : ТОВ «Видавничий дім Весна», 2014. – 120 с.

2. Агеєва О.В. Малюємо аквареллю: Докладні інструкції / О.В. Агеєва, В.В. Кондратова, Т.М. Шлеєнкова. – Х. : ФОП Співак В.Л., 2014. – 32 с.

3. Агеєва О.В. Малюємо гуашшю: Докладні інструкції / О.В. Агеєва, В.В. Кондратова, Т.М. Шлеєнкова. – Х. : ФОП Співак В.Л., 2014. – 32 с.

4. Агеєва О.В. Пластилін: Прикраси, сувеніри, іграшки / О.В. Агеєва, В.В. Кондратова. – Х. : ФОП Співак В.Л., 2014. – 32 с.

5. Анісімова Г.О., Нікулочкіна О.В. Сучасний урок у початковій школі: тенденції та інновації / Г.О. Анісімова, О.В. Нікулочкіна. – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – 104 с.

6. Варзацька Л. Особистісно-зорієнтоване навчання української мови / Лариса Варзацька // Початкова освіта. Методичний порадник. – 2011. – № 20. – С. 6 – 11.

7. Дараган Т. Комунікативна компетентність / Тамара Дараган // Початкова освіта. Методичний порадник. – 2011. – № 24. – С. 19–26.

8. Державний стандарт початкової загальної освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 року № 462).- К.: Видавничий дім «Освіта», 2011.

9. Кітаєва М. Використання мультимедійних технологій / М. Кітаєва / Початкова освіта. – №38. – 2011. – С.7.

10. Кондратова В. В. Подорож у країну Мистецтв / В. В. Кондратова, О. В. Калашнікова // Мистецтво та освіта. – 2011.– №3. – С. 48-50.

11. Кондратова В. В. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках образотворчого мистецтва / В. В. Кондратова, Т. М. Шлеєнкова // Мистецтво та освіта. – 2012. – №2-3.

12. Кондратова В.В. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках образотворчого мистецтва: [навчально-методичний посібник] / В.В. Кондратова, Л.М. Попова. – Кіровоград: Видавництво комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», 2012. – 32 с.

13. Митник О. Я. Навчально-творча діяльність молодших школярів на уроках математики. Методика навчання математики в системі післядипломної освіти / О. Я. Митник. – К. : Початкова школа, 2005. – 96 с.
14. Мова образотворчого мистецтва. 2 клас: [альбом з образотворчого мистецтва] / О.В. Агеєва, В.В. Кондратова, Т.М. Шлеєнкова. – Х.: ТОВ «Видавничий дім Весна», 2014. – 112 с.
15. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К. : Освіта, 2012. – 392 с.
16. Петлюшенко Н. Упровадження комп'ютерних технологій у початковій школі / Н. Петлюшенко // Початкове навчання і виховання. – №1. – 2012. – С.12.
17. Пономаренко Л. Мультимедійна підтримка навчального процесу / Л. Пономаренко // Початкова освіта. – 2012. – № 1-2. – С.16.
18. Просіна О. Художньо-педагогічна інтерпретація творів мистецтва / О. Просіна // Мистецтво та освіта. – 2013. – № 3.
19. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: [підручник] / О.Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012. – 504 с.
20. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти: [посіб. для вчит. і методистів початк. навч.] / О. Я. Савченко. – 2-ге вид., переробл. – К. : Богданова А. М., 2009. – 226 с.
21. У майстернях художників. 8-9 років: [альбом для позакласних занять] / О.В. Агеєва, В.В. Кондратова, Т.М. Шлеєнкова. – Х. : ФОП Співак В.Л., 2013. – 128 с.
22. Химинець В. Інновації в початковій школі. [навч.-метод.видання] / В. Химинець, М.Кірик. – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 312 с.
23. Художні образи. 9-10 років: [альбом для позакласних занять] / О.В. Агеєва, В.В. Кондратова, Т.М. Шлеєнкова. – Х. : ФОП Співак В.Л., 2013. – 112 с.
24. Чернецька Т. І. Сучасний урок: теорія і практика моделювання / Т.І. Чернецька. – К. : «Праймдрук», 2011. – 352 с.
25. Формування екологічної компетентності молодших школярів : [методичний посібник] / упорядник Н.Г. Тіхонова. – Кіровоград : КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», 2015. – 140 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://druk.koippo.edu.kit.kr.ua/Files/downloads/211_15_%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F07.04.15.pdf.
26. Про затвердження Інструкції щодо заповнення класного журналу для 1-4 класів загальноосвітніх закладів (наказ Міністерства освіти і науки України від 08.04.2015 року № 412) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.yrok.net.ua/load/dovidnik_vchitelja/informacijnij_centr/instrukcija_shho_do_zapovnennja_klasnogo_zhurnalu_dlja_1_4_kh_klasiv_zagalnoosvitnikh_navchal_nikh_zakladiv/188-1-0-4414.
27. Про структуру 2015/2016 навчального року та навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів (Лист Міністерства освіти і науки

Науково-методична лабораторія інформатики та інформаційних технологій навчання (завідувач М.С. Чала, методисти О.В. Литвиненко, В.Г. Синюкова, А.В. Частаков, О.С. Шовенко **на секціях учителів початкових класів** радить обговорити такі питання:

1. Роль і місце предмета «Інформатика» в реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти.
2. Нова редакція програми з інформатики для 4 класу.
3. Авторські концепції підручників з інформатики для 4 класу.
4. Особливості дистанційної форми підвищення кваліфікації вчителів початкових класів, учителів інформатики в початкових класах.

Доцільно передбачити проведення міні-тренінгів та (або) майстер-класів:

- Створення вчителями початкових класів електронного контенту з предметів початкової школи.

- Використання безкоштовного програмного забезпечення у процесі викладання курсу інформатики в початковій школі.

На секції учителів мистецьких дисциплін (В.В. Кондратова, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, кандидат педагогічних наук, С.В. Черненко, методист науково-методичної лабораторії гуманітарно-естетичних дисциплін) радять спрямувати зусилля на реалізацію завдань, що окреслені новими програмами галузі «Мистецтво», змістове наповнення якої складають предмети «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво» та інтегрований курс «Мистецтво». Як відомо, ці програми ґрунтуються на компетентнісній моделі навчання. Ураховуючи той факт, що ключовим компонентом у зазначеній освітній моделі є продуктивна діяльність учнів, доцільно зосередити увагу саме на видах, формах і методах організації цієї діяльності вчителем таким чином, щоб учні наприкінці навчального року були здатні діяти у відповідності до вимог Державного стандарту початкової загальної освіти та Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.

Слід підкреслити, що формування ключових компетентностей вимагає від учителя застосування методів, які передбачають активну діяльність молодших школярів:

- 1) продуктивні (вивчений матеріал застосовується на практиці);
- 2) евристичні або частково пошукові (окремі елементи нових знань учень знаходить завдяки розв'язанню пізнавальних, творчих завдань);
- 3) проблемні (учень усвідомлює проблему і знаходить шляхи її розв'язання);

4) інтерактивні (активна взаємодія всіх учнів, у ході якої кожний школяр осмислює свою діяльність, відчуває свою успішність).

У зв'язку з цим на секційних засіданнях учителів музичного, образотворчого мистецтва та художньої культури радимо провести:

• **круглий стіл** з проблеми «Особливості організації навчально-виховного процесу з предметів «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Мистецтво» «Художня культура» у світлі реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти та Державного стандарту базової повної загальної середньої освіти».

Порядок проведення круглого столу.

I. Обговорення питань:

– Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу учнів 4, 7 класів загальноосвітніх навчальних закладів.

– Науково-методичне забезпечення реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти та Державного стандарту базової повної загальної середньої освіти.

– Шляхи реалізації нового змісту Державних стандартів освіти.

– Особливості формування особистісних, соціальних, функціональних компетентностей у процесі загальної мистецької освіти.

– Створення цілісної системи художньо-естетичної освіти і виховання засобами мистецтва.

– Творче ставлення вчителя до змісту і технологій навчання, поурочного розподілу навчального художнього матеріалу.

– Раціональне застосування інноваційних освітніх технологій під час викладання предметів освітньої галузі «Мистецтво».

– Особливості організації одного з провідних видів діяльності учнів на уроках мистецтва, зокрема сприймання (слухання, споглядання) мистецьких творів, їх інтерпретації без нав'язування вчителем свого розуміння твору, його аналізу.

– Залучення учнів до культурної спадщини попередніх поколінь шляхом проведення музейних уроків.

– Художні техніки як засіб розвитку творчих компетентностей учнів.

– Методика викладання основних навчальних проблем: колір, композиція, форма, простір, об'єм на уроках образотворчого мистецтва.

– Практична музично-творча та виконавська діяльність учнів на уроках музичного мистецтва, яка є засобом втілення загальнолюдських та естетичних цінностей в особистісні.

II. Підбиття підсумків.

• **Майстер-класи:**

1. Розробка навчальних проектів із застосуванням комп'ютерних технологій (у рамках проведення майстер-класу розглянути приклад моделі навчального проекту Резніченко В.В., переможця обласного туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року-2015» <https://drive.google.com/file/d/0BxSDFf0TkfrmUWIKWGs1SGQyN00/view>);

2. Методика викладання художньої культури в 9, 10, 11 класах загальноосвітніх навчальних закладах.

Крім того:

1) Ознайомити з презентованими майстер-класами учителів образотворчого мистецтва, учасників всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2015»:

- Резніченко Вікторії Сергіївни, учителя образотворчого мистецтва комунального закладу «Навчально-виховне об'єднання – «Загальноосвітня школа I-III ступенів №31 з гімназійними класами, центр дитячої та юнацької творчості «Сузір'я» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області» <https://drive.google.com/file/d/0BxSDFf0TkfrnQU9UY1A0NzNzV0k/view>.

- Григорян Ірини Іванівни, учителя образотворчого мистецтва Верхньоінгульської загальноосвітньої школи I-III ступенів Бобринецької районної ради Кіровоградської області <https://drive.google.com/file/d/0BxSDFf0TkfrnT0VMM01KLTA2b3c/view>.

2) Переглянути блог Резніченко В.В. з метою ознайомлення зі змістом та особливістю його побудови (<http://reznichenko31.blogspot.com/>).

3) Провести виставку науково-методичних та навчально-методичних матеріалів «Палітра методичних знахідок».

Під час висвітлення зазначених питань радимо опрацювати таку літературу:

- Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п>.

- Навчальні програми для 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (за новим Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти). Мистецтво. Програма для 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/ua//activity/education/56/general-secondary-education/educational_programs/1349869088/.

- Ростовський О. Теорія і методика музичної освіти : [навч.-метод. посіб.] / О. Ростовський. – Тернопіль : Навч. кн. – Богдан, 2011.

- Рудницька О. Педагогіка: загальна та мистецька : [навч. посіб.] / О. Рудницька. – Тернопіль : Навч. кн. – Богдан, 2005.

- Масол Л. Методика навчання мистецтва у початковій школі : [посіб. для вчителів] / Л. Масол. – Х. : Ранок, 2006.

- Масол Л. Художня культура. 9 клас: Тематичні розробки уроків / Л. Масол, О. Гайдамака. – Х. : Ранок, 2009.

- Мінасян Н. Творчі завдання, тести, кросворди / Н. Мінасян. – К. : Шкільний світ, 2011.

- Просіна О. Художньо-педагогічна інтерпретація творів мистецтва // Мистецтво та освіта. – 2013. – № 3.

- Кондратова В. В. Застосування методу проєктів у процесі вивчення художньої культури // Мистецтво та освіта. – 2010. – № 4.

- Кондратова В. В. Подорож у країну Мистецтв / В. В. Кондратова, О. В. Калашнікова // Мистецтво та освіта. –2011.– № 3. – С. 48-50.
- Кондратова В. В. Послідовність у викладанні теми «Схід у мистецтві» (за інтегрованим курсом «Мистецтво» в початковій і середній школі та курсом «Художня культура в 9 класі) / В. В. Кондратова, О. В. Калашнікова // Мистецтво та освіта. –2012.– № 4.
- Кондратова В. В. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках образотворчого мистецтва / В. В. Кондратова, Т. М. Шлеєнкова // Мистецтво та освіта. – 2012. – № 2-3.
- Кондратова В.В. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках образотворчого мистецтва: [навчально-методичний посібник] / В.В. Кондратова, Л.М. Попова. – Кіровоград: Видавництво комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», 2012. – 32 с.
- Агеєва О. Арабеска. Урок у 6 класі / О.В. Агеєва, В.В. Кондратова, О.В. Калашнікова, Т.М. Шлеєнкова // Шкільний світ. – №3 (659), лютий 2013. – С. 12-13.
- Агеєва О. Арабеска. Урок у 6 класі / О.В. Агеєва, В.В. Кондратова, О.В. Калашнікова, Т.М. Шлеєнкова // Шкільний світ. – №4 (660), лютий 2013. – С. 14-15.
- Пич Л.П. Розвиток творчих здібностей учнів засобами образотворчого мистецтва у поглядах В.О. Сухомлинського / Л.П. Пич // Педагогічний вісник. – Кіровоград: Видавництво комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», 2013. – № 2-3. – С. 213-217.
- Кондратова В.В. Реалізація принципу наступності у викладанні предметів художньо-естетичного циклу: навчально-методичний посібник / В.В. Кондратова, С.Д. Хильченко. – Кіровоград: Видавництво комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», 2013. – 36 с.
- Агеєва О.В. Пластилін: Прикраси, сувеніри, іграшки / О.В. Агеєва, В.В. Кондратова. – Х. : ФОП Співак В.Л., 2014. – 32 с.
- Агеєва О.В. Малюємо аквареллю: Докладні інструкції / О.В. Агеєва, В.В. Кондратова, Т.М. Шлеєнкова. – Х. : ФОП Співак В.Л., 2014. – 32 с.
- Агеєва О.В. Малюємо гуашшю: Докладні інструкції / О.В. Агеєва, В.В. Кондратова, Т.М. Шлеєнкова. – Х. : ФОП Співак В.Л., 2014. – 32 с.
- Абетка образотворчого мистецтва. 1 клас: [альбом з образотворчого мистецтва] / О.В. Агеєва, В.В. Кондратова, Ю.О. Назаренко, Т.М. Шлеєнкова. – Х.: ТОВ «Видавничий дім Весна», 2014. – 120 с.
- Мова образотворчого мистецтва. 2 клас: [альбом з образотворчого мистецтва] / О.В. Агеєва, В.В. Кондратова, Т.М. Шлеєнкова. – Х. : ТОВ «Видавничий дім Весна», 2014. – 112 с.

- У майстернях художників. 8-9 років: [альбом для позакласних занять] / О.В. Агеєва, В.В. Кондратова, Т.М. Шлеєнкова. – Х. : ФОП Співак В.Л., 2013. – 128 с.
- Художні образи. 9-10 років: [альбом для позакласних занять] / О.В. Агеєва, В.В. Кондратова, Т.М. Шлеєнкова. – Х. : ФОП Співак В.Л., 2013. – 112 с.
- Масол Л.М. Мистецтво розвиває і виховує. Інтерактивні художньо-педагогічні технології / Л.М. Масол // Учитель початкової школи. – 2014. – № 5-6. – С. 15-20.
- Панасюк І.Л. Використання технології мультимедіа на уроках музичного мистецтва / І.Л. Панасюк // Мистецтво в школі. – 2015. – № 5. – С. 2-5.
- Демченко В.Г. Архітектура як вид мистецтва. Малюнок архітектурної споруди (Образотворче мистецтво 7 клас) / В.Г. Демченко// Мистецтво в школі. – 2015. – № 5. – С.13-15.

Науково-методична лабораторія гуманітарно-естетичних дисциплін (методисти Г.В. Мінич, І.А. Маранська) на засіданнях методичних об'єднань учителів української мови та літератури у 2015/2016 н.р. рекомендує розглянути такі питання:

1. Аналіз роботи методичних формувань учителів української мови і літератури за минулий навчальний рік та завдання щодо піднесення результативності їх роботи у 2015/2016 навчальному році.
2. Аналіз проведення учнівських олімпіад з української мови і літератури та мовно-літературних конкурсів у 2014/2015 н.р.
3. Планування самоосвітньої діяльності вчителя-філолога.
4. Презентація роботи (сайтів), блогів.
5. Використання матеріалів сайту науково-методичної лабораторії гуманітарно-естетичних дисциплін як один із шляхів самоосвіти словесника. Режим доступу: <http://led-koipro.edukit.kr.ua/>.
6. Майстер-класи учасників районного (міського) етапів конкурсу «Учитель року -2015» у номінації «Українська мова та література».
7. Використання ресурсів мережі Інтернет у професійній діяльності вчителя української мови та літератури.
8. ІТ-контент сучасного уроку української мови та літератури.
9. Хмарні технології у діяльності вчителя української мови і літератури.
10. Упровадження елементів дистанційного навчання.
11. Вивчення, узагальнення, поширення досвіду вчителя.
12. Формування освітнього середовища начально-дослідницької діяльності учнів. Робота з філологічно обдарованими учнями.
13. Застосування елементів сучасних педагогічних технологій навчання як умова досягнення нової якості мовно-літературної освіти.
14. Технологія підготовки до сучасного уроку.

15. Загальнодидактичні й лінгвометодичні вимоги до сучасного уроку української мови.
16. Формування мовної компетентності учнів основної школи: фонетичний і лексичний компоненти.
17. Лінгводидактичні перспективи навчання української мови в системі профільної освіти.
18. Текстоцентричний підхід у вивченні української мови.
19. Реалізація компаративної змістової лінії Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти.
20. Вплив роботи творчих методичних формувань на підвищення фахового рівня вчителя-філолога (з досвіду роботи).
21. Основні засади підготовки та проведення уроків літератури рідного краю.

Під час висвітлення окреслених питань радимо опрацювати таку літературу:

1. Башланівська Л. Практикум з методики викладання української літератури: [навчально-методичний посібник] / Л. Башманівська, Н. Білоус. – К.: ВД «Слово», 2013. – 144 с.
2. Голуб Н. Сучасний урок української мови в умовах компетентнісного навчання / Н. Голуб // Українська мова і література в школах України. – 2014. – № 7-8. – С. 69-71.
3. Глазова О. Робота над портретним малюнком у 7 класі / О. Глазова // Методичні діалоги. – 2015. – №3. – С. 20-23.
4. Корицька Г. Блог-технології у процесі навчання української мови / Г. Корицька // Дивослово. – 2015. – № 1. – С. 2-9.
5. Завдання для підготовки учнів та студентів до участі в мовно-літературних конкурсах, олімпіадах / уклад.: В.М. Нудний, Г.В. Мінич, І.А. Маранська. – Кіровоград, 2013. – 92 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://drukkoipro.edukit.kr.ua/vidannya_za_2013_rik/.
6. Кавун Л.І. Олімпіада з української мови та літератури: нормативний, навчально-методичний і теоретичний аспекти: [навчально-методичний посібник] / Л.І. Кавун, К. В. Тараннік-Ткачук, Л. В. Шитик, О.І. Месевря, С.І. Січкач / (за заг. ред. Л.В. Шитик). – Тернопіль: Мандрівець, 2013.-304 с.
7. Кузьмінський А.І. Технологія і техніка шкільного уроку: [навчальний посібник] / А.І. Кузьмінський, С.В. Омеляненко. – К.: Знання, 2010. – 335 с.
8. Літературознавча компаративістика: [навчальний посібник] / ред. Р.Т. Гром'як.; упоряд.: Р.Т. Гром'як, І.В. Папуша. – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТДПУ, 2002. – 331 с.
9. Маранська І.А. Теоретичні аспекти компаративного вивчення шкільного курсу літератури / І.А. Маранська // Педагогічний вісник. – 2014. – № 3-4 (31-32). – С. 38-42.
10. Марко В.П. Аналіз художнього твору: [навч. посіб.] / В.П. Марко. – К.: Академвидав, 2013. – 280 с. (Серія «Альма-матер»).

11. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах /колектив авторів за ред. М. Пентилюк. – К: Левінт, 2014. – 400 с.
12. Романич Н. Районне методичне об'єднання вчителів у віртуальному форматі / Н.Романич // Методичні діалоги. – 2015. – № 1-2. – С. 22-23.
13. Професійний довідник учителя літератури. – Х.: Вид. група «Основа», 2012. – 381с.
14. Ситченко А. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах [навч. посіб. для студентів-філологів] / А. Ситченко. – К.: Ленвіт, 2011. – 291 с.
15. Панченков А. Зовнішнє незалежне оцінювання з української мови і літератури 2015 року/ А. Панченков // Дивослово. – 2015. – № 4. – С. 8-13.
16. Телішевська Л. Хмарні технології на уроках української мови та літератури / Л. Телішевська // Дивослово. – 2015. – №2. – С. 2-5.
17. Фамільярська Л.Л. Сучасні комп'ютерні технології в професійній діяльності педагога [Електронний ресурс] / Л.Л. Фамільярська. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/20110531/pe5_famil.htm.
18. Шуляр В. Управління розвитком методичної компетентності вчителів-словесників (конструювання компетнітно-діяльнісного уроку літератури) / В. Шуляр // Українська література в загальноосвітній школі. – 2015. – №2. – С. 13-17.
19. Блог конкурсу «Учитель року -2015» у Кіровоградській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://konkurs2015.blogspot.com/>.
20. Стаття «Навички 21 століття» [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://uspih.iteach.com.ua/for-trainers/treasury/21century>.
21. Сайт науково-методичної лабораторії гуманітарно-естетичних дисциплін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://led-koippo.edukit.kr.ua/>.
22. Перелік документів щодо патріотичного виховання в школі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://led-koippo.edukit.kr.ua/novini/>.
23. З досвіду роботи конкурсантів інших областей. Номінація «Українська мова та література» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://konkurs2015.blogspot.com/p/blog-page_5.html.

Основну увагу під час **секційних засідань учителів зарубіжної літератури та російської мови** (О.В. Ревнивцева, завідувач науково-методичної лабораторії гуманітарно-естетичних дисциплін) радить звернути увагу на важливі зміни:

- Зміна назви предмета «Світова література» на «Зарубіжна література» (Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.05.2015 р. № 518 «Про внесення зміни до деяких наказів»).
- Зміни до програм зі світової літератури (2012) та російської мови (2012) для 5-7 класів.
- Поява нових рубрик та оновлення матеріалів на сайті науково-методичної лабораторії гуманітарно-естетичних дисциплін КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://led-koippo.edukit.kr.ua/rosijsjka_mova_ta_svitova_literatura/.

- Використання Google-сервісів у навчальному процесі

Серед соціальних сервісів особливу роль відводять Google-сервісам. Використання цих сервісів у навчальному процесі надає такі переваги:

1. Щоб використовувати сервіси Google, немає необхідності купувати операційну систему Windows. Щоб розпочати використання сервісів, достатньо підключення до Інтернету, браузера та будь-якої вільно розповсюджуваної операційної системи або мобільного пристрою.

2. Доступ до матеріалів можна отримати як із школи, так і з дому.

3. Спільна робота з учнями в режимі он-лайн.

4. Можливість інтерактивної перевірки виконання роботи.

5. Стеження за ходом роботи без потреби відволікати від неї учня.

Серед сервісів та інструментів Google, які можуть бути корисними в навчально-виробничій діяльності викладача професійно-технічного навчального закладу, можна виділити такі:

Ø Google Пошук (google.com) – основна послуга Google. Пошук у Google є простим і компактним – нічого зайвого, усе продумано до найдрібніших деталей. Уводимо ключові слова – отримуємо найбільш релевантний і необхідний нам результат;

Ø Gmail (gmail.com) – безкоштовна електронна пошта, яка є OpenID-провайдером для всіх служб Google. Реєстрація в системі Gmail відкриває вільний доступ до всіх інших сервісів та служб Google, що є досить зручно для розробки та користування освітніми можливостями Google;

Ø Google Groups (groups.google.com) - групи Google дозволяють створювати як сторінки з розміщенням на них навчального контенту, так і персональні сторінки для обміну інформацією за схемою «учень-учень», «учитель-учень», «учитель-вчитель»;

Ø Blogger (blogger.com) - це сервіс для ведення блогів. Блог учителя зарубіжної літератури та російської мови навчального закладу дозволяє в інтерактивному режимі доносити до учнів будь-яку необхідну їм інформацію;

Ø Google Drive (drive.google.com) - безкоштовний он-лайн-офіс, що включає в себе текстовий, табличний процесор і сервіс для створення презентацій, а також інтернет-сервіс хмарного зберігання файлів з функціями файлообміну;

Ø Picasa (picasa.google.ru) - безкоштовна програма, яка дозволяє опрацьовувати фотоматеріали, створювати Web-альбоми, які можна розміщати на сайтах, блогах та інших Web-ресурсах;

Ø Youtube (youtube.com) - сервіс, що надає послуги відеохостингу. YouTube дозволяє створювати власні аккаунти, на яких можна розміщувати різноманітні відеофайли – відеоуроки, презентації, практикуми, семінари, майстер-класи та інше. YouTube є ідеальний сервісом для проведення он-лайн конференцій та презентацій різного масштабу. Аккаунти педагогів та цілих навчальних закладів стають у мережі звичайною справою;

Ø Google Sites (sites.google.com) - безкоштовний хостинг. Google Sites дозволяє створювати сайти для розміщення будь-якого навчального контенту – сайти учнівських груп, викладачів, навчальних закладів тощо;

Ø Google + (plus.google.com) – проект соціальної мережі. Соціальні мережі вже давно переросли рівень простого спілкування, тому є вагомим важелем впливу в будь-якій сфері суспільства, зокрема в освіті.

В опрацюванні поданих вище рекомендацій стане корисним використання таких джерел:

1. Бугайчук К.Л. Роль соціальних сервісів WEB 2.0 у формуванні персонального навчального середовища [Електронний ресурс] / К.Л. Бугайчук. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis.
2. Гриценко В. І. Суспільство в інформаційну епоху: реалії і перспективи розвитку / В. І. Гриценко // Вісник НАН України. – 2005. – N 6. – С. 28-32.
3. Науково-методична лабораторія інформатики та інформаційних технологій навчання КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lito.kr.ua/index.php/korisni-servisi>.
4. Продукты Google [Електронний ресурс]. – Режим дост.: <http://www.google.com.ua/intl/ru/about/products/>. – Заголовок з екрана.

Науково-методична лабораторія іноземних мов та міжнародних освітніх обмінів (завідувач І.Т. Коса, методист Ю.А. Задубняк) пропонує розглянути на секціях такі питання:

- Навчально-методичне забезпечення вивчення предмета «Іноземні мови».
- Організація навчально-виховного процесу на уроках іноземної мови в 4-х, 7-х класах.
- Педагогічні умови формування мотивації до вивчення іноземної мови у підлітків.
- Актуальні проблеми роботи з обдарованими дітьми.
- Створення віртуального середовища для вивчення іноземної мови.
- Національно-патріотичне виховання у контексті викладання предмета «Іноземна мова».
- Розвиток соціокультурної компетенції учнів під час навчання другої іноземної мови.
- Оцінювання навчальних досягнень учнів.
- Профільна підготовка учнів засобами англійської мови.
- Підсумки проведення літніх мовних таборів у загальноосвітніх навчальних закладах.

Рекомендована література

1. Бандюк А. Використання інформаційно-комунікаційних технологій як засобу підвищення мотивації учнів до вивчення англійської мови /

- А. Бандюк // Педагогічний вісник № 2 (34). – Кіровоград: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2015.
2. Буренко В. Актуальні проблеми роботи з обдарованими дітьми / В. Буренко // Іноземні мови в школах України. – 2015. – № 1. – С. 3-5.
  3. Воронкова Н. Р. Німецькомовні країни. [навчальні матеріали з країнознавства німецькомовних країн для учнів середніх навчальних закладів] / Н.Р. Воронкова. – Кіровоград: КЗ «Педагогічний ліцей Кіровоградської міської ради Кіровоградської області», 2014. – 116 с.
  4. Гуманкова О. С. Диференційований підхід у навчанні на уроках іноземної мови в початковій школі / О. С. Гуманкова. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 108 с.
  5. Задубняк Ю. Методичні рекомендації щодо забезпечення наступності навчання іноземної мови між початковою та середньою ланками освіти / Ю. Задубняк, І. Коса // Методичний вісник № 49. – Кіровоград: Видавництво КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2013. – С. 173 – 180.
  6. Задубняк Ю. Коса І. Про вивчення іноземних мов у 2015/2016 навчальному році / Ю. Задубняк, І. Коса // Методичний вісник № 51. – Кіровоград: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2015.
  7. Здібності. Обдарованість. Таланти: система роботи з обдарованими дітьми / упоряд. М. Голубенко. – К.: Шк. Світ, 2009. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
  8. Казачінер О. С. Мотивація навчальної діяльності учнів на уроках іноземної мови / О. С. Казачінер. – Х.: Вид. група «Основа», 2014. – 110 с.
  9. Концепція навчальних посібників елективних курсів з іноземних мов для учнів 10-11 класів профільної школи / В. Г. Редько, Т. К. Полонська, Н. П. Басай (та ін.) ; за наук. ред. В. Г. Редька. – К.: Педагогічна думка, 2015. – 38 с.
  10. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-67DEEC287CD4D/list-9CBF2D9326>.
  11. Навчальна програма елективних курсів з іноземних мов для старшої школи ЗНЗ / В. Г. Редько, Т. К. Полонська, Н. П. Басай (та ін.) ; за наук. ред. В.Г. Редька. – К.: Педагогічна думка, 2015. – 41 с.
  12. Сафарян С. Індивідуальні дистанційні форми роботи з обдарованими дітьми / С. Сафарян // Іноземні мови в школах України. – 2015. – № 1. – С. 6-9.
  13. <http://www.britishcouncil.org.ua/>.
  14. <https://www.goethe.de/de/spr/unt/kum.html>.

Науково-методична лабораторія суспільствознавчих дисциплін (завідувач Ю.В. Кравченко, методист Н.С. Черткова) на секціях учителів історії та суспільствознавчих дисциплін рекомендує опрацювати такі питання:

- Сучасний урок історії: компетентнісний аспект.
- Теоретичні засади шкільного курсу історії України.

- Уроки вступного та підсумкового узагальнення в новій програмі з історії.
- Особливості змісту та методики нових підручників з історії України та всесвітньої історії для 7 класу.
- Аналіз результатів зовнішнього незалежного оцінювання випускників загальноосвітніх шкіл з історії України, методичні підходи до використання тестових технологій в умовах підготовки учнів до ЗНО з історії України.
- Практичні заняття в системі історичної освіти основної школи.
- Ознайомлення та обговорення з інформаційно-методичними листами Міністерства освіти і науки «Про вивчення історії, правознавства, курсу «Людина і світ» та курсів за вибором суспільно-гуманітарного напрямку».
- Технології розвитку критичного мислення на уроках історії та суспільствознавчих дисциплін.
- Формування предметної компетентності учнів у процесі навчання історії в основній школі.
- Методичні засади опрацювання пам'яток архітектури та образотворчого мистецтва на уроках історії.
- Актуальні проблеми та зміни національного законодавства.
- Законодавчі зміни до галузевих кодексів та базових законів України.
- Моделювання ситуативних вправ на уроках правознавства.

Особливу увагу варто приділити обговоренню статей:

- Желіба О. Урок історії: спроба відповіді на виклики сьогодення / О. Желіба // Історія в рідній школі. – 2015. – № 4. – С. 15.
- Кульчицький С. Сучасна історія України: що треба знати одинадцятикласникам про події останнього року в Україні. Актуальне інтерв'ю / С. Кульчицький // Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання. – 2015. – № 1-2. – С. 2-12.
- Малієнко Ю. Становлення середньовічної Європи / Ю. Малієнко // Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання. – 2015. - № 3. – С. 31-39.
- Малієнко Ю. Сучасна наука про проблеми середньовічної України (Зауваги провідних українських істориків) / Ю. Малієнко // Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання. – 2015. - № 1-2. – С. 34-39.
- Пометун О. Як ефективно організувати кооперативне навчання учнів на уроках / О. Пометун // Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання. – 2015. - № 3. – С. 2-6.
- Пишко О. Розв'язання правових ситуацій на уроках з практичного курсу правознавства в 9-му класі / О. Пишко // Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання. – 2014. - № 1-2. – С. 39-41.

- Пишко О. Роль інтеракції у формуванні правової компетентності дев'ятикласників на уроках практичного курсу правознавства /О. Пишко //Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання. – 2014. – № 3. – С.34-38.

- Данилевська О. Елементи тоталітарної мови в українських підручниках з історії періоду незалежності /О. Данилевська // Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання. – 2014. – № 12. – С. 38-46.

Науково-методична лабораторія природничо-математичних дисциплін (завідувач Л.М. Хлань, методисти Л.А. Ткаченко, С.М. Литвин, Т.В. Ціперко, П.В. Побережний) вважає за необхідне розглянути такі питання:

- Стан і перспективи розвитку природничо-математичної галузі освіти регіону в контексті реалізації Державного стандарту.
- Аналіз роботи РМО вчителів - предметників за 2015-2016 н.р. та основні завдання щодо реалізації змісту методичної проблеми.
- Про запровадження нової програми і підручників для 7 класу шкільного курсу «Біологія», «Географія», «Математика», «Фізика», «Хімія».
- Про роботу із здібними й обдарованими дітьми. Обговорення результатів участі школярів району (міста) у предметних олімпіадах, конкурсах і турнірах у 2015-2016 н.р.
- Про результати участі педагогів у Всеукраїнському конкурсі «Вчитель року» в номінації «Хімія» та підготовка до участі у конкурсі в номінації «Математика» і «Біологія».
- Аналіз результатів ЗНО з предметів природничо-математичного циклу. Специфіка організації навчального процесу в умовах запровадження ЗНО.
- Технологічна карта уроку як сучасна форма планування педагогічної взаємодії вчителя та учнів.
- Хмарні технології – інтерактивні сервіси до уроку.
- Технологія перевернутого навчання.
- Майстерня дистанційного уроку.
- Експрес-інформація про новинки фахової методичної літератури.

Для висвітлення вказаних вище питань пропонуємо ознайомитися з такою літературою:

- Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (галузь «Природознавство»), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392.
- Програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Географія» 6-9 класи, затверджена МОІН, молоді та спорту України // Наказ МОН України від 06.06.2012 р. № 664.
- Програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Природознавство. Біологія» 5-9 класи, затверджена МОІН, молоді та спорту України // Наказ МОН України від 06.06.2012 р. № 664.

- Програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Хімія» 7-9 класи, затверджена МОІН, молоді та спорту України // Наказ МОН України від 06.06.2012 р. № 664.

- Програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Фізика» 7-9 класи, затверджена МОІН, молоді та спорту України // Наказ МОН України від 06.06.2012 р. № 664.

- Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [xim101/krut.doc](#).

- Інформаційно-методичні листи про вивчення предметів у загальноосвітніх навчальних закладах у 2015-2016 навчальному році.

- Аналітичні матеріали за підсумками участі школярів області у Всеукраїнських учнівських олімпіадах з базових дисциплін, турнірах та конкурсах.

Рекомендуємо на серпневому засіданні РМО познайомитися з творчими майстернями вчителів області, які були переможцями обласних конкурсів «Учитель року» та досвід яких вивчався й узагальнювався на районному, обласному рівнях:

1. Швець О. О., учителя хімії комунального закладу «Петрівський навчально-виховний комплекс «загальноосвітня школа II-III ступенів – гімназія» Петрівської районної ради Кіровоградської області з проблеми «Розвивальне навчання як засіб активізації інтелектуально-пізнавальної діяльності учнів».

2. Красоти О. В., учителя географії Вільшанської загальноосвітньої школи I-III ступенів Вільшанської районної ради Кіровоградської області з проблеми «Використання електронних освітніх ресурсів у процесі вивчення шкільного курсу «Географія».

3. Романової М.М., учителя географії КЗ «НВО № 25 «ЗШ I-III ступенів, природничо-математичний ліцей, ЦПВ «Ліра» Кіровоградської міської ради з проблеми «Застосування стратегій критичного мислення на уроках географії. ІКТ-супровід уроків, застосування і створення ЕНМК».

4. Тасенко Л. О., учителя біології комунального закладу «НВО ЗШ I-III ступенів № 16 – ДЮЦ «Лідер» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області» з проблеми «Використання ІКТ на уроках біології як засіб формування інформаційної компетентності учнів».

5. Руденко В. О., учителя математики Мар'янівської ЗШ I-III ступенів Маловисківської районної ради з проблеми «Використання нетрадиційних форм роботи при викладанні математики».

6. Нестеренко Л.А., учителя математики Маловисківської ЗШ № 3 I-III ступенів Маловисківської районної ради з проблеми «Інформаційна компетентність як засіб організації якісного навчально-виховного процесу під час викладання математики».

Науково-методична лабораторія основ здоров'я, безпеки життєдіяльності та охорони праці (завідувач Т.П. Железна, методист С.Л. Барсукова) рекомендує розглянути такі питання:

► на засіданні методичного об'єднання вчителів основ здоров'я та педагогів-тренерів, які запроваджують превентивні проекти «Шкільна програма з профілактики вживання тютюну, алкоголю і наркотиків (ХОУП)», «Формування здорового способу життя та профілактика ВІЛ/СНІДу (Захисти себе від ВІЛ)», «Чесна гра», «Маршрут безпеки»:

- Аналіз роботи методичного об'єднання вчителів основ здоров'я, педагогів-тренерів, які запроваджують превентивні проекти за минулий навчальний рік та основні завдання щодо реалізації змісту науково-методичної проблеми, піднесення результативності їх роботи у 2015/2016 навчальному році.

- Реалізація Концепцій, інноваційних підходів до формування життєвих компетентностей школярів у навчально-виховному процесі під час викладання предмета «Основи здоров'я», упровадження превентивних проектів «Шкільна програма з профілактики вживання тютюну, алкоголю і наркотиків (ХОУП)», «Формування здорового способу життя та профілактика ВІЛ/СНІДу (Захисти себе від ВІЛ)», «Чесна гра», «Маршрут безпеки».

- Опрацювання інструктивно-методичних рекомендацій щодо викладання основ здоров'я в початковій, основній школі та факультативних курсів «Шкільна програма з профілактики вживання тютюну, алкоголю і наркотиків (ХОУП)» в початковій й «Формування здорового способу життя та профілактика ВІЛ/СНІДу (Захисти себе від ВІЛ)», «Чесна гра», «Маршрут безпеки» в старшій школі у 2015/2016 навчальному році.

- Психолого-педагогічні умови використання інноваційних технологій у процесі впровадження навчальних програм для 4 та 7 класів з предмета «Основи здоров'я».

- Планування роботи вчителів основ здоров'я, педагогів-тренерів, які запроваджують превентивні проекти.

- Використання мультимедійних технологій під час організації навчально-виховного процесу.

- Використання ресурсів мережі Інтернет у професійній діяльності вчителя та педагога-тренера.

- Розбудова системи моніторингу, орієнтованого на результати впровадження стандартів якості превентивної освіти.

- Зміст та особливості навчально-виховної роботи з підготовки педагогічних кадрів до реалізації здоров'язберігаючих технологій.

- Упровадження інноваційних освітніх технологій навчання як засобу формування та розвитку професійної компетентності в загальноосвітніх навчальних закладах.

- Проведення моніторингових візитів до навчальних закладів та регулярне висвітлення інформації щодо реалізації превентивних проектів.

- Використання матеріалів сайту науково-методичної лабораторії основ здоров'я, безпеки життєдіяльності та охорони праці КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського» (ozbjop.ucoz.ua).

Корисним під час підготовки буде використання таких літературних джерел:

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти // Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392.
  2. Концепія навчання здорового способу життя на засадах розвитку життєвих навичок. – К. : Генеза. – 2005.
  3. Бойченко Т. Є. Здоров'язберігаюча компетентність як ключова в освіті України / Т. Є. Бойченко // Основи здоров'я і фізична культура. – 2008. – № 11-12. – С. 6-7.
  4. Бойченко Т. Є. Основи здоров'я в національному курсі / Т. Є. Бойченко // Рідна школа. – 2009. – № 1. – С. 56-59.
  5. Нормативно-правова база щодо впровадження європейських стандартів превентивної освіти //Т.П. Железнова. – Кіровоград: Видавництво: КОІППО імені В.Сухомлинського, 2013. – 42 с.
  6. Аузіна М. О. Інноваційні процеси в освіті: [навч. посібник] / М. О. Аузіна, А.М. Возна. – Львів: ЛБІ НБУ, 2003. – 130 с.
  7. Навчання учнівської молоді за програмами розвитку життєвих навичок //Т.П. Железнова. – Кіровоград: Видавництво: КОІППО імені В.Сухомлинського, 2013. – 60 с.
  8. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою.1-4 класи.- К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. – 392 с.
  9. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів //Методичний порадник. – 2014. –№ 4 (724). – 87 с.
  10. Воронцова Т.В. Захисти себе від ВІЛ. Тренінги життєвих навичок: [методичний посібник для педагога-тренера] / Т.В. Воронцова, В.С. Пономаренко. – Тернопіль: «Навчальна книга - Богдан», 2012. – 208 с.
  11. Посібник для проведення тренінгу «Формування толерантного ставлення до ВІЛ-позитивних дітей у системі шкільної та дошкільної освіти». – Видання друге, перероблене та доповнене. – К., 2013. – 120 с.
  12. Практичні рекомендації з питань реалізації політики щодо ВІЛ-інфекції в системі освіти України: [інформаційно-методичний посібник] /автори-упорядники: О.В. Єресько, С.С. Фіцайло, О.Г. Єщенко (та інші). – К.: Освіта, 2013. – 54 с.
- на секційних засіданнях учителів трудового навчання, фізики, хімії, біології, фізичного виховання, інформатики щодо організації роботи в кабінетах (лабораторіях) підвищеної небезпеки пропонується розглянути такі питання:
- Організація навчально-виховного процесу в кабінетах (лабораторіях) згідно із затвердженими Правилами безпеки для загальноосвітніх навчальних закладів.
  - Підготовка нормативно-правової бази в кабінетах (лабораторіях) з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності (акти-дозволи, інструкції, журнали встановленої форми, плани евакуації, первинні засоби пожежогасіння тощо).

- Організація та проведення навчання учнів з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності під час навчально-виховного процесу.
- Ведення нормативно-правової документації з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності.
- Організація оперативного, адміністративно-громадського контролю в кабінетах (лабораторіях).
- Дії вчителя під час виникнення нещасних випадків у навчально-виховному процесі.
- Використання матеріалів сайту науково-методичної лабораторії основ здоров'я, безпеки життєдіяльності та охорони праці КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського» (ozbjor.ucoz.ua).

Зміст та основні завдання окреслених вище питань визначено низкою нормативно-правових документів, які *пропонуємо проаналізувати*:

- наказ Міністерства освіти і науки України від 13.08.2007 р. № 730 «Про затвердження Правил безпеки під час занять у навчальних та навчально-виробничих майстернях навчальних закладів системи загальної середньої освіти»;
- наказ Міністерства Надзвичайних ситуацій України від 16.07.2012 р. № 992 «Про затвердження Правил безпеки під час проведення навчально-виховного процесу в кабінетах (лабораторіях) фізики та хімії загальноосвітніх навчальних закладів»;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 15.11.2010 р. № 1085 «Про затвердження Правил безпеки під час проведення навчання з біології в загальноосвітніх навчальних закладах»;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 01.06.2010 р. № 521 «Про затвердження Правил безпеки під час проведення занять з фізичної культури та спорту в загальноосвітніх навчальних закладах»;
- наказ Державного Комітету України з нагляду за охороною праці від 16.03.2004 р. № 81 «Про затвердження Правил безпеки під час навчання в кабінетах інформатики навчальних закладів системи загальної середньої освіти»;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 01.08.2001 р. № 563, із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 20.11.2006 р. № 782 «Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах»;
- лист директора департаменту управління освіти та науки обласної державної адміністрації від 29.10.2014 р. № 01-12/661/1-8 «Методичні рекомендації щодо порядку проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності в органах управління освітою та навчальних закладах, підпорядкованих районним державним адміністраціям, міським радам Кіровоградської області, професійно-технічних та навчальних закладах обласного підпорядкування»;
- наказ Міністерства освіти і науки України від 31.08.2001 р. № 616, із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства освіти і науки

України від 07.10.2013 р. № 1365 «Про затвердження Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах».

Науково-методична лабораторія економіко-технологічних дисциплін (методист О.П. Богданова) на секційних засіданнях директорів ЗНЗ, заступників директорів з навчально-виховної роботи, заступників директорів з виховної роботи рекомендує розглянути:

1. Шляхи реалізації Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (освітня галузь «Технології»).
2. Навчально-матеріальна база трудового навчання в основній школі.
3. Кадрове забезпечення викладання трудового навчання та економіки в загальноосвітніх навчальних закладах.

На секційних засіданнях учителів економіки радить опрацювати інформаційно-методичний лист Міністерства освіти і науки України «Про викладання економіки у 2015-2016 навчальному році» та приділити увагу таким питанням:

1. Сталий розвиток у курсі економічної освіти.
2. Основні підходи до роботи з обдарованими дітьми.
3. Розвиток пізнавального інтересу учнів на уроках економіки.
4. Теорія розв'язання винахідницьких задач у педагогіці.
5. Профорієнтаційна програма для учнів 8-11 класів.
6. Основні міфи про економіку України.
7. Структурні економічні реформи у країнах світу.
8. Антикризова економічна реформа кінця ХХ століття в Польщі.

На секційних засіданнях учителів трудового навчання рекомендує опрацювати інформаційно-методичний лист Міністерства освіти і науки України «Про викладання трудового навчання (технологій) та креслення у 2015-2016 навчальному році» та приділити увагу таким питанням:

1. Сучасні вимоги до педагогів. Педагогічні здібності та професійні якості.
2. Особливості застосування загальнодидактичних принципів у технологічній освіті.
3. Безпека навчально-виховного процесу та охорона праці на уроках трудового навчання.
4. ІКТ на уроках трудового навчання: технічні рішення та етапи створення інтерактивних навчальних презентацій.
5. Формування проектно-технологічної компетентності учнів.
6. Створення позитивного емоційного настрою на уроках трудового навчання.
7. Підвищення рівня пізнавальної активності учнів на уроках трудового навчання.

Рекомендована література:

1. Державний стандарт базової та повної середньої освіти // Трудове навчання. – 2012. – № 4. – С. 4-12.
2. Сталій розвиток в курсі економічної освіти // Економіка в школах України. – 2014. – № 6. – С. 13-17.
3. Болюх О.О. Робота з обдарованими дітьми / О.О. Болюх // Економіка в школах України. – 2014. – № 10. – С. 2-5.
4. Артеменко І.О. Розвиваємо пізнавальний інтерес учнів на уроках економіки / І.О. Артеменко // Економіка в школах України. – 2014. – № 11. – С. 2-15.
5. Грін А.О. ТРВЗ у педагогіці: практичні результати / А.О. Грін // Економіка в школах України. – 2015. – № 3. – С. 2-7.
6. Бойко С.С. Шлях до успішної кар'єри (профорієнтаційна програма для учнів 8-11 класів) / С.С. Бойко // Економіка в школах України. – 2014. – № 12. – С. 27-33.
7. 5 міфів про економіку України // Економіка в школах України. – 2014. – № 12. – С. 13-15.
8. Структурні реформи у країнах світу // Економіка в школах України. – 2015. – № 1. – С. 36-39.
9. Уроки «шокової терапії» в Польщі // Економіка в школах України. – 2015. – № 1. – С. 6-9.
10. Підласий І.П. Компетенції та гривні. Вимоги до педагогів / І.П. Підласий // Трудове навчання в школі. – 2015. – № 1. – С. 2-8.
11. Цина А.Ю. Застосування загальнодидактичних принципів у технологічній освіті педагогів / А.Ю. Цина // Трудова підготовка в рідній школі. – 2014. – № 3. – С. 27-31.
12. Козяр М.М. Важливість працезохоронної діяльності вчителя технологій / М.М. Козяр, О.С. Тимошук // Трудова підготовка в рідній школі. – 2015. – № 1. – С. 2-5.
13. Якунін Я.Б. ІКТ на уроках трудового навчання: технічні рішення та етапи створення інтерактивних навчальних презентацій. / Я.Б. Якунін, С.І. Назаров // Трудова підготовка в рідній школі. – 2014. – № 3. – С. 8-11.
14. Тарара А.М., Терещук Б.М. Формування проектно-технологічної компетентності учнів основної школи / А.М. Тарара, Б.М. Терещук, В.І. Туташинський // Трудова підготовка в рідній школі. – 2014. – № 4. – С. 7-11.
15. Гаврилюк Г.М. Скарбничка педагогічних ідей для створення позитивного емоційного настрою на уроках трудового навчання / Г.М. Гаврилюк, Т.І. Муравська // Трудова підготовка в рідній школі. – 2014. – № 4. – С. 18-24.
16. Андрощук І.В. Розвивальний потенціал трудового навчання / І.В. Андрощук // Трудова підготовка в рідній школі. – 2014. – № 4. – С. 24-29.
17. Курок В.П. До питання підвищення активності учнів на уроках трудового навчання / В.П. Курок, Г.В. Ігнатенко // Трудова підготовка в рідній школі. – 2015. – № 2. – С. 14-18.

Науково-методична лабораторія фізичної культури, спорту і захисту Вітчизни (завідувач М.Г.Коробов) пропонує такі питання для розгляду на секційних засіданнях учителів предмети.

«Фізична культура»

1. Науково-методичний зміст та особливості впровадження нової навчальної програми з фізичної культури в 4 класі.
2. Реалізація нової навчальної програми з фізичної культури у 7 класі у зв'язку з впровадженням нового Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» в основній школі.
3. Навчальні програми, підручники та навчально-методичні посібники, рекомендовані Міністерством освіти і науки України для використання в основній і старшій школі у загальноосвітніх навчальних у 2015/2016 навчальному році.
4. Використання елементів інноваційних технологій фізичного виховання у навчально-виховному процесі.

«Захист Вітчизни»

1. Організаційно-методичні особливості викладання предмета «Захист Вітчизни» у 2015/2016 навчальному році в контексті впровадження нової навчальної програми предмета «Захист Вітчизни».
2. Методичні аспекти викладання розділу «Вогнева підготовка».
3. Зміст та особливості проведення 5-ти денних навчально-методичних зборів з викладачами предмета «Захист Вітчизни» перед початком навчального року.
4. Навчальні програми, підручники та навчально-методичні посібники, рекомендовані Міністерством освіти і науки України для використання в старшій школі у загальноосвітніх навчальних закладах у 2015/2016 навчальному році.

При підготовці секційних занять радимо використати **таку літературу:**

1. Круцевич Т.Ю. Програма предмета «Фізична культура для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-4 класи» / Т.Ю. Круцевич та інші – К.: Початкова школа, 2011.
2. Круцевич Т.Ю. та ін. Програма предмета «Фізична культура» для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-11 класи / Т.Ю. Круцевич та інші. – К., 2011.
3. Бурлака Л.Г. Правила безпеки життєдіяльності під час проведення занять з фізичної культури і спорту в загальноосвітніх навчальних закладах: [методичні рекомендації] / Л.Г. Бурлака. – Кіровоград, 2011.

4. Мелецький В.М. Програма предмета «Захист Вітчизни». 10-11 клас / В.М. Мелецький. – К.: Ранок, 2010.

5. Пашко К.О. Захист Вітчизни: [підручник для 11 класу (рівень стандарту, академічний, профільний, для хлопців)] / К.О. Пашко, І.М. Герасимів, І.П. Щирба, М.М. Фука. – Тернопіль: Астон, 2011.

6. Руководство для лидеров и тренеров по проведению открытых футбольных школ. – К., 2013.

7. Иванова Л.І. Фізичне виховання учнів з відхиленнями у стані здоров'я: [методичний посібник] / Л.І. Иванова. – К.: Літера ЛТД, 2012.

8. Клясен Н.Л. Кращі уроки Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2012» у номінації «Фізична культура»: [навчальний посібник] / Н.Л. Клясен. – Чернівці: «Букрек», 2012.

9. Постанова Верховної Ради України від 17 квітня 2014 року № 1220-VII «Про додаткові заходи для зміцнення обороноздатності України».

Науково-методична лабораторія інформатики та інформаційних технологій навчання (завідувач М.С. Чала, методисти О.В. Литвиненко, В.Г. Синюкова, А.В. Частаков, О.С. Шовенко) рекомендує розглянути такі питання на засіданнях методичних об'єднань учителів інформатики:

1. Використання безкоштовного програмного забезпечення у процесі викладання курсу інформатики. Безкоштовне ПЗ для освіти.

2. Мережеві технології та налагодження мережі комп'ютерного класу.

3. Формування навичок критичного оцінювання інтернет-ресурсів.

4. Авторські концепції підручників з інформатики для 4 класу та 7 класу.

5. Створення вчителями інформатики електронного контенту з предмета.

6. Використання матеріалів сайту науково-методичної лабораторії інформатики та інформаційних технологій навчання (<http://lito.kr.ua/>) в діяльності вчителя інформатики.

7. Про підсумки Міжнародного конкурсу з інформатики і комп'ютерної вправності «Бобер» у 2014–2015 н. р. та організацію конкурсу «Бобер» у 2015–2016 н. р.

8. Аналіз системи підготовки школярів до олімпіад з інформатики та інформаційних технологій.

Складовою секції можуть бути вебінари або онлайн-майстер-класи авторів підручників.

Під час висвітлення цих питань радимо опрацювати такі джерела:

○ Веб-ресурс українського проекту «Якість освіти» www.yakistosviti.com.ua.

○ Сайт науково-методичної лабораторії інформатики та інформаційних технологій навчання <http://lito.kr.ua/>.

Рекомендуємо на серпневому засіданні РМО ознайомитися із творчими майстернями вчителів області, досвід яких вивчався й узагальнювався на обласному рівні, зокрема:

- Аман Ірини Семенівни, учителя інформатики та математики Знам'янської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату I-III ступенів Кіровоградської обласної ради з проблеми «Впровадження методів і засобів ефективного використання часу на уроках інформатики»;

- Мітленко Лариси Олександрівни, учителя інформатики, директора Новопраського навчально-виховного комплексу Олександрійської районної ради Кіровоградської області з проблеми «Навчання через дію».

Науково-методична лабораторія виховної роботи і формування культури здоров'я (завідувач Ю.В. Міщай, методисти Л.А. Гайда, С.М. Пляка, Н.І. Дяченко) на секціях заступників директорів шкіл з виховної роботи, педагогів-організаторів, класних керівників, педагогів-красзнавців, керівників музеїв, працівників позашкільних навчальних закладів рекомендує звернути увагу на питання щодо посилення патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Формування громадянсько-патріотичних цінностей особистості має стати пріоритетним напрямом у ході реалізації Основних орієнтирів виховання та розвитку виховної системи навчального закладу.

З метою реалізації вищезазначених завдань під час серпневих конференцій у рамках пленарного (секційного) засідання радимо опрацювати **нормативно-правове та навчально-методичне забезпечення**, зокрема:

1. Укази Президента України:

- від 25.10.2002 р. № 948 «Про Концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді» (із змінами, унесеними згідно з Указами Президента від 29.10.2003 р. № 1227, від 16.12.2014 р. № 934);

- від 24.03.2015 р. № 169 «Про заходи з відзначення у 2015 році 70-ї річниці Перемоги над нацизмом у Європі та 70-ї річниці завершення Другої світової війни»;

- від 13.11.2014 р. № 871 «Про День Соборності України»;

- від 13.11.2014 р. № 872 «Про День Гідності та Свободи»;

- від 14.10.2014 р. № 806 «Про День захисника України».

2. Постанова Верховної Ради України:

- від 12.05.2015 р. № 373-VIII «Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді».

3. Розпорядження голови обласної державної адміністрації та голови обласної ради:

- від 08.04.2015 р. № 152-р/92-гр «Про підготовку відзначення в області 70-ї річниці Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, Дня пам'яті та примирення, Дня Перемоги, 70-ї річниці Перемоги над нацизмом у Європі та 70-ї річниці завершення Другої світової війни».

4. Міністерства освіти і науки України:

- наказ Міністерства освіти і науки України від 28.05.2015 р. № 582 «Про схвалення Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді»;

- наказ Міністерства освіти і науки України від 27.10.2014 р. № 1232 «Про затвердження плану заходів щодо посилення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді»;

- наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.06.2012 р. № 687 «Про затвердження Положення про Всеукраїнську військово-патріотичну спортивну гру «Сокіл» («Джура»)» (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 276 від 31.03.2014 р.);

- лист Міністерства освіти і науки України від 27.11.2014 р. № 1/9-614 «Про методичні рекомендації з патріотичного виховання»;

- лист Міністерства освіти і науки України від 13.08.2014 р. № 1/9-412 «Про проведення Уроків мужності».

5. Департаменту освіти і науки Кіровоградської обласної державної адміністрації:

- наказ директора департаменту освіти і науки Кіровоградської ОДА від 25.11.2014 р. № 455 «Про посилення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді».

Також рекомендуємо опрацювати Програму українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / [автори: Бех І.Д., Чорна К.І.].

У системі патріотичного виховання дітей та учнівської молоді важливо обговорити організаційно-педагогічні заходи щодо відзначення національних свят і пам'ятних дат, зокрема:

22 січня. День Соборності України.

29 січня. День пам'яті героїв Крут.

8 травня. День пам'яті та примирення.

9 травня. День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні (День Перемоги).

28 червня. День Конституції України.

23 серпня. День Державного прапора.

24 серпня. День Незалежності України.

14 жовтня. День захисника України.

28 жовтня. День визволення України від фашистських загарбників.

21 листопада. День Гідності та Свободи.

6 грудня. День Збройних сил України.

У ході секційних засідань доцільно опрацювати методичні рекомендації та заходи щодо підготовки та відзначення **25-ї річниці незалежності України, 20-ї річниці Конституції України** з використанням краснавччих матеріалів, оформленням відповідних брошур, буклетів, презентацій, тематичних рубрик на сайтах.

Окрім того, увагу організаторів виховного процесу необхідно зосередити на проблемі **оновлення експозицій музеїв** при навчальних закладах матеріалами про захисників України, учасників АТО та волонтерів.

Моделюючи структуру та зміст секційних засідань, акцентуємо увагу на доцільності використання виховного потенціалу інтернет-ресурсу, що дає

можливість запропонувати учням **віртуальні подорожі музеями України** та залучити їх до вивчення історико-культурної спадщини країни.

З цією метою рекомендуємо ознайомитися з такими **інформаційними ресурсами:**

- Український пам'яткоохоронний інтернет-ресурс «Відлуння віків» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pamjatky.org.ua/>.

- «Музейний простір України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://prostir.museum.ua](http://prostir.museum.ua;);

Національний музей історії України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nmiu.com.ua/uk.html>.

- Шевченківський національний заповідник у Каневі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shevchenko-museum.com.ua/>.

- Кіровоградський обласний краєзнавчий музей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kokm.kr.ua/>.

- Музей Писанкового Розпису [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hutsul.museum/pysanka/exposition/virtual/>.

- Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hutsul.museum/exposition/virtual/>.

- Музей національної архітектури та побуту «Пирогово» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://museum-pyrogovo-kyiv.virtual.ua>.

- Історико-археологічний музей «Прадавня Аратта – Україна» в с. Трипілля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://incognita.day.kiev.ua/museums/trypillia/>.

- Віртуальна екскурсія Музеєм археології в Батурині [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://incognita.day.kiev.ua/museums/baturyn/>.

- Віртуальна екскурсія Національним військово-історичним музеєм України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://incognita.day.kiev.ua/museums/military/>.

- Музей історії запорозького козацтва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ostrov-hortica.org.ua/>.

- Музей гетьманства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://incognita.day.kiev.ua/museums/hetmanstva/museum.swf>.

- Музей Михайла Сергійовича Грушевського [Електронний ресурс]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://museum3dtours.com/php/point.php?parent=point&idm=7&l=ua>.

У процесі підготовки секційних занять з проблеми формування патріотичних цінностей особистості радимо використати **такі науково-методичні та інформаційні джерела:**

Бех І.Д. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України (Програмно-виховний контекст) / І.Д. Бех, К.І. Чорна. – К., 2014. – 48 с.

Виховання культури гідності дітей та учнівської молоді в позаурочній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів : [методичний посібник] / під заг. ред. К.І. Чорної. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 260 с.

Журба К.О. Виховання культури гідності молодших підлітків у взаємодії сім'ї і школи: [методичні рекомендації] / К.О. Журба. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 72 с.

Киричок В.А. Виховання культури гідності молодших школярів у позаурочній діяльності: [методичні рекомендації] / В.А. Киричок, О.В. Роговець. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 80 с.

Маруніна Г.Г. Виховання основ культури гідності дошкільників : [методичні рекомендації] / Г.Г. Маруніна. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 28 с.

Методичні матеріали для використання у проведенні інформаційно-роз'яснювальної роботи серед населення та військовослужбовців щодо встановлення Дня захисника України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://goo.gl/8o5YbT>.

Методичні матеріали Українського інституту національної пам'яті до 70-ї річниці вигнання нацистських окупантів з України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://goo.gl/EL35S2>.

Методичні матеріали Українського інституту національної пам'яті до відзначення Дня пам'яті та примирення та 70-ї річниці Дня Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні (8-9 травня 2015 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://goo.gl/YeyPIm>.

Методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://goo.gl/zhjQxU>.

Міжсекторальна взаємодія в умовах превентивного виховного середовища: [навчально-методичний посібник] / автори-упорядники В.І. Кириченко, О.О. Єжова. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 172 с.

Оржеховська В.М. Технології розбудови виховної системи загальноосвітнього навчального закладу: [навчально-методичний посібник] / В.М. Оржеховська, Т.Є. Федорченко. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 172 с.

Формування превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу: [навч.-метод. посіб.] / Єжова О.О., Кириченко В.І., Тарасова Т.В., Федорченко Т.Є., Муромець В.Г., Нечерда В.Б., Оржеховська В.М., Кириленко С.В.; [за заг. ред. д.п.н., проф. Оржеховської В.М.]. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 172 с.

Чорна К.І. Виховання культури гідності старшокласників у позаурочній діяльності : [методичні рекомендації] / К.І. Чорна. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 72 с.

Шкільна І.М. Виховання культури гідності старших підлітків у позаурочній діяльності : [методичні рекомендації] / І.М. Шкільна. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 32 с.

З працівниками позашкільних навчальних закладів НМЛ виховної роботи і формування культури здоров'я рекомендує:

- **проаналізувати** інтернет-ресурси, де розміщено програми з позашкільної освіти (веб-сайт Державної наукової установи «Інститут інноваційних технологій та змісту освіти» – режим доступу: <http://zpo.usoz.ua/>;

веб-сайт науково-методичної лабораторії виховної роботи і формування культури здоров'я комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського» – режим доступу: <http://koipro414.at.ua/>);

- **популяризувати** та долучати керівників гуртків до участі у обласному огляді освітніх блогів «Педагогічна блогосфера» (наказ директора департаменту освіти і науки Кіровоградської обласної державної адміністрації від 09.02.2015 р. № 43 «Про проведення обласного огляду освітніх блогів «Педагогічна блогосфера»);

- **розширити** краєзнавчу тематику у роботі гуртків, наукових об'єднань, загальних масових заходів для учнів району (міста). Сприяти впровадженню навчально-методичного комплексу «Кіровоградщина. Історія рідного краю» (навчальна програма гуртка та посібник);

- **звернути увагу** на розвиток тематичного краєзнавства: мистецького, літературного, музичного, сільськогосподарського, технічного, природничо-географічного, сільськогосподарського, екологічного, етнографічного тощо, використовуючи можливості місцевих краєзнавців, членів творчих спілок, працівників галузей виробництва та культури;

- **сприяти** оновленню змісту екскурсійних програм, які здійснюються для дітей, звернути увагу на їх сучасний зміст та ціннісні орієнтири.

У рамках серпневих конференцій працівників позашкільних навчальних закладів **важливо приділити увагу** проблемі підготовки та участі керівників гуртків у Всеукраїнському конкурсі майстерності працівників позашкільних навчальних закладів «Джерело творчості». З цією метою необхідно ознайомити присутніх з матеріалами переможців та учасників Всеукраїнського етапу зазначеного конкурсу в 2015 році (наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2015 р. № 533 «Про результати завершального 3-го етапу Всеукраїнського конкурсу майстерності педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів «Джерело творчості»):

Печененка Максима Валерійовича, керівника зразкового хореографічного ансамблю «Світанок» комунального закладу «Навчально-виховне об'єднання № 25 «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів, природничо-математичний ліцей, центр позашкільного виховання «Ліра» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області»;

Серби Тетяни Сергіївни, керівника гуртка театрального мистецтва Кіровоградського районного центру дитячої та юнацької творчості;

Грім Тетяни Олександрівни, керівника гуртка вокального мистецтва Центру дитячої та юнацької творчості «Дивосвіт» загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 35 Кіровоградської міської ради Кіровоградської області.

Під час серпневих конференцій бібліотечних працівників варто першочергово привернути увагу громади регіону до проблем бібліотек навчальних закладів, проаналізувати стан та перспективи розвитку мережі бібліотек освітньої галузі в районі чи місті.

Особливий акцент доцільно зробити на прикладах зацікавленої й результативної діяльності адміністрацій навчальних закладів, спрямованої на

підтримку творчих напрацювань бібліотекарів щодо підвищення ефективності бібліотечного процесу, реальне забезпечення функціонування бібліотек як інформаційних центрів. Водночас також необхідно акцентувати увагу на проблемах, що гальмують їх розвиток. Це, зокрема:

- повноцінне кадрове забезпечення бібліотечного процесу;
- матеріально-технічне забезпечення бібліотек, що включає їх комп'ютеризацію, вихід в мережу Інтернет;
- забезпечення належних умов праці бібліотекарів та роботи користувачів бібліотек;
- системне поповнення бібліотечних фондів довідковою, методичною літературою, художніми творами, зокрема творами сучасних дитячих письменників, фаховими та дитячими періодичними виданнями.

Готуючись до серпневих конференцій, студій педагогічних і бібліотечних працівників, варто з активом визначитися з формою їх проведення, яка буде найбільш ефективною, зокрема це – семінари-практикуми чи творчі майстерні (панорами) творчих знахідок, бібліотечні діалоги, тренінги чи ділові ігри. Цікавою і сучасною формою роботи може бути віртуальний бібліотечний міст чи діалог між районами.

Під час серпневих конференцій необхідно глибоко проаналізувати минулорічні досягнення і визначити перспективи розвитку бібліотечної справи у районі чи місті, розкриваючи основні аспекти ефективного функціонування та розвитку бібліотек та акцентуючи на рівні готовності їх працівників (за результатами моніторингу) до роботи в умовах реформування бібліотек в інформаційні центри.

Під час серпневих нарад варто зосередити увагу бібліотекарів загальноосвітніх навчальних закладів на таких питаннях:

- Інформаційно-бібліографічний супровід упровадження Державного стандарту початкової освіти.
- Формування єдиного інформаційно-освітнього середовища.
- Інформаційно-бібліотечна підтримка освітнього процесу: досвід, ідеї, перспективи.
- Сучасна модель бібліотеки загальноосвітнього навчального закладу: аспекти становлення та функціонування.
- Шляхи розширення інформаційно-ресурсної бази бібліотек.
- Виховний потенціал бібліотеки у формуванні громадянсько-патріотичних якостей особистості.
- Інформаційно-методичне забезпечення формування виховного та здоров'язбережувального простору.
- Інноваційні технології як засіб оновлення бібліотечної справи.
- Сучасні форми співпраці шкільних та державних бібліотек у контексті розширення інформаційно-освітнього простору користувача.
- Сучасні педагогічні та інформаційні технології як засіб оновлення змісту роботи бібліотеки навчального закладу.

- Творча взаємодія у системі «бібліотекар-педагог-учень» як ключовий чинник становлення активного і компетентного читача та створення позитивної мотивації до читання сучасних дитячих творів.
- Формування ціннісних орієнтацій читачів засобами художніх творів українських письменників.
- Створення власних веб-ресурсів як засіб розширення бібліотечно-інформаційного простору користувачів.
- Розширення інформаційного простору користувачів засобами інтернет-ресурсу.
- Роль бібліотеки у стимулюванні дослідницько-пошукової діяльності читачів, пов'язаної з книгою.
- Системний моніторинг бібліотечних процесів та ефективності використання інформаційно-комунікаційних технологій як форма підвищення результативності бібліотечної справи.

На секціях бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів рекомендуємо:

– *обговорити* концептуальні засади, нормативно-правове регулювання й основні напрями функціонування бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів, приділивши основну увагу опрацюванню «Положення про бібліотеку загальноосвітнього навчального закладу» (у новій редакції), та *визначити актуальні напрями і стратегічні завдання* щодо оновлення бібліотечної справи у 2015/2016 навчальному році;

– *заслухати* звіт керівника методичного об'єднання (МО) бібліотекарів навчальних закладів регіону за минулий рік; *обговорити* та *схвалити* план роботи МО на 2015/2016 навчальний рік;

– *ознайомити* з програмою розвитку бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів регіону й *визначити* основні напрями діяльності їх працівників щодо її реалізації;

– *проаналізувати* діяльність бібліотек регіону;

– *обговорити* найбільш доцільну структуру методичної роботи з бібліотекарями в регіоні, визначитися кожному з працівників щодо їх участі у запропонованих методичних формуваннях (школі молодого чи новопризначеного бібліотекаря; творчій, динамічній чи проблемній групах; клубі творчо працюючого бібліотекаря, школах підвищення професійної майстерності чи становлення бібліотекаря-майстра, майстер-класі, творчій лабораторії бібліотекарів тощо);

– *організувати* майстер-класи бібліотекарів, досвід яких вивчався на рівні регіону, області, а також переможців районних, міських конкурсів;

– *проаналізувати* процес розширення інформаційного простору користувачів шляхом створення бібліотекарями власних блогів, сайтів чи сторінок на сайті навчального закладу та ознайомити з кращими з них;

– *презентувати* творчі звіти бібліотекарів, які підвищували кваліфікацію на курсах при КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського»;

– *напрацювати* орієнтовну модель чи програму особистісного професійного зростання бібліотекаря;

– обговорити основні напрями діяльності бібліотек щодо відзначення пам'ятних та ювілейних дат і творче використання у цьому аспекті матеріалів сайту науково-методичної лабораторії виховної роботи і формування культури здоров'я.

Кафедра педагогіки, психології і корекційної освіти
(завідувач О.Е. Жосан)

Вивчення предметів духовно-морального спрямування

Досвід освітян Кіровоградської області, видані ними посібники, розроблені конспекти уроків, результативна участь у всеукраїнських науково-практичних конференціях, організація цікавих регіональних заходів, співпраця з батьками та громадськими організаціями довели ефективність упровадження предметів духовно-морального спрямування у школах області.

Проте, останніми роками спостерігається суттєве зниження кількості навчальних закладів, де викладаються предмети духовно-морального спрямування. Якщо у 2008 році їх було 22 у 9 районах та 3 містах, а викладало 26 учителів, то за п'ять років кількість таких закладів зменшилася до 17 у 7 районах та 2 містах, а кількість учителів – до 21. Основна причина такого стану полягає у значному зменшенні фінансування варіативної складової навчального плану, а в деяких районах таке фінансування взагалі відсутнє. Наприклад, у 2013/2014 навчальному році припинилося викладання християнської етики у Бобринецькому районі, а у 2014/2015 – в Олександрійському. Це дуже прикро, оскільки там є прекрасні вчителі вищої категорії, що мають позитивні результати у викладанні цих предметів та потужну навчально-методичну базу.

На жаль, у деяких районах мають місце порушення вимог до порядку викладання в загальноосвітніх навчальних закладах курсів духовно-морального спрямування (наказ МОН України від 26 липня 2005 року № 437 «Про вивчення у навчальних закладах факультативних курсів з етики віри та релігієзнавства»; Концептуальні засади вивчення предметів духовно-морального спрямування в загальноосвітніх навчальних закладах (курси «Етика», «Основи християнської етики», «Основи релігійної етики») : рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 29.06.2006), які переважно полягають у відсутності **спеціальної підготовки вчителів**, що викладають названі вище курси. Зважаючи на зазначене, слід звернути увагу керівників навчальних закладів на те, що викладати їх мають право лише вчителі, які пройшли відповідну підготовку (курси перепідготовки або курси підвищення кваліфікації вчителів предметів духовно-морального спрямування). До того ж не в усіх загальноосвітніх навчальних закладах створено необхідну **навчально-методичну базу** для їх викладання.

На серпневій конференції просимо довести до відома керівників навчальних закладів та педагогічних працівників, що кафедра педагогіки,

психології і корекційної освіти здійснює систематичну роботу з науково-методичного забезпечення викладання предметів духовно-морального спрямування:

- забезпечує проведення курсів підвищення кваліфікації вчителів зазначених предметів;

- здійснює інформаційно-методичний супровід відбору та використання в навчально-виховному процесі навчальної літератури (підручники, посібники, робочі зошити) та інших засобів навчання;

- надає консультативну допомогу вчителям з питань викладання та з питань організації позакласної роботи, щодо участі учнів у щорічних олімпіадах юних знавців Біблії, а вчителів – у щорічних конкурсах «Вчитель року з предметів духовно-морального спрямування», що проводяться на базі Острозької академії;

- залучає вчителів до науково-дослідної діяльності (забезпечує їхню участь у науково-практичних конференціях, що регулярно проводяться Міністерством освіти і науки України, вищими навчальними закладами у співпраці з громадськими організаціями; надає необхідну допомогу щодо редагування наукових статей та їх публікації у науково-методичному виданні «Педагогічний вісник»);

- вивчає перспективний досвід кращих учителів.

На сайті кафедри функціонує сторінка «Вчителям предметів духовно-морального спрямування, методистам РМК, ММК», на якій регулярно виставляються нормативно-правові документи та матеріали науково-методичного і навчально-методичного характеру.

Акцентуємо увагу керівників навчальних закладів на тому, що Міністерство освіти і науки України передбачило з 2014/2015 навчального року можливість вивчення в школах етики або інших предметів духовно-морального спрямування у 5–6 класах не лише за рахунок годин варіативної складової навчального плану, але й за рахунок **інваріантної складової** (Типовий навчальний план загальноосвітнього навчального закладу, додаток 13).

Потрібно також зауважити, що викладання в загальноосвітніх навчальних закладах таких предметів духовно-морального спрямування, як «Основи релігійної етики», «Основи релігієзнавства», «Основи християнської етики», «Основи ісламської етики», «Християнська етика в українській культурі», «Біблійна історія та християнська етика» тощо можливе лише за умови письмової згоди батьків.

Пропонуємо для опрацювання та обговорення:

Нормативно-правові документи:

1. Концептуальні засади вивчення предметів духовно-морального спрямування в загальноосвітніх навчальних закладах (курси «Етика», «Основи християнської етики», «Основи релігійної етики») : рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 29.06.2006 р. (протокол № 8/1-2) / МОН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.convdocs.org/docs/index-237696.html>.

2. Про вивчення у навчальних закладах факультативних курсів з етики віри та релігієзнавства : наказ Міністерства освіти і науки України від 26.07.2005 р. № 435 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>.

3. Про вивчення курсів духовно-морального спрямування у 2013/2014 навчальному році : лист МОН від 16.05.2013 р. № 1/9-324 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>.

4. Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 03.04.2012 р. № 409 : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2014 р. № 664 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>.

5. Про структуру 2015/2016 навчального року та навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів : лист Міністерства освіти і науки України від 22.05.2015 р. № 1/9-253 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>.

Наукова та навчально-методична література:

1. Басова О.А. Вивчаємо християнську етику в українській культурі : [методичний посібник] / О.А. Басова, О.А. Бельма, В.А. Сорокіна. – Донецьк : [б.в.], 2011. – 418 с.

2. Вивчаємо біблійну історію та християнську етику в 5 класі. Плани-конспекти занять. I, II семестр. – Краматорськ : Тіраж-51, 2013. – 206 с.

3. Жосан О.Е. Про стан вивчення предметів духовно-морального спрямування в Кіровоградській області / О.Е. Жосан // Методичний вісник КЗ «КОШПО ім. В.Сухомлинського». – 2015. – вип. 51.

4. Жуковський В.М. Методика викладання основ християнської етики в школі / В.М.Жуковський. – Острог : Острозька академія, 2007. – 80 с.

5. Жуковський В.М. Музика і спів на уроках християнської етики: [навчально-методичний посібник для учнів 5-6 класів] / Жуковський В.М., Петровський В.В., Макогнюк С.В. – Острог : Острозька академія, 2012. – 2-ге вид., доп. і випр. – 176 с.

6. Жуковський В. Основи християнської етики. 5 клас : [посібник для вчителя] / Жуковський В., Лахман Н., Саннікова Т. та ін. – Острог : Острозька академія, 2007. – 129 с.

7. Іванченко Н.М. Вічні істини та незвичайна шкільна олімпіада / Н.М. Іванченко // Благовіст. – 2010. – № 2. – С. 10.

8. Каліберда Г.А. Християнська етика в українській культурі : [науково-методичний посібник] / Каліберда Г. А., Лобач О.О. – Полтава, 2011. – 323 с.

9. Калініченко Н.А. Актуальні програми виховання учнівської молоді / Н.А. Калініченко // Благовіст. – 2009. – № 3. – С. 6–7.

10. Митрофаненко Ю.С. Традиції вивчення курсів духовно-морального спрямування на Кіровоградщині / Ю.С.Митрофаненко // Педагогічний вісник КОШПО імені Василя Сухомлинського. – 2013. – № 4. – С. 9–11.

11. Мовчун А. Міжпредметні зв'язки курсу "Християнська етика в українській культурі" / А.Мовчун // Відкритий урок: розробки, технології,

досвід. – 2008. – № 9. – С. 51– 56.

12. Несен А. Відродження духовності молодого покоління на кращих традиціях освіти Єлисаветградщини / А. Несен // Благовіст. – № 3. – 2009. – С. 4–6.

Корекційна освіта

Організація навчально-виховного процесу учнів з особливими освітніми потребами у 2015/2016 навчальному році здійснюватиметься на основі оновленого змісту освіти, окресленого Державним стандартом початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 р. № 607, яким визначено нові підходи до організації дітей з особливими освітніми потребами:

- інклюзивне та інтегроване навчання;
- формування життєвої компетентності у дітей з розумовою відсталістю та психофізичними порушеннями як умови їх соціальної інтеграції, здатності застосовувати здобуті знання і вміння у практичній життєдіяльності.

Керівникам спеціальних навчальних закладів, учителям-дефектологам, вихователям та іншим педагогічним працівникам, які працюють з учнями з особливими освітніми потребами, слід звернути увагу на специфіку структури і змістового наповнення освітніх галузей, рекомендації щодо реалізації інваріантної частини та варіативної складових навчального плану (наказ Міністерства освіти і науки України від 28.01.2014 р. № 80 «Про затвердження Типових навчальних планів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (початкова школа)»). Слід зауважити, що навчання за новими навчальними планами вводиться поетапно.

На сайті Міністерства освіти і науки України опубліковані нові типові навчальні плани для навчальних закладів I та II ступенів навчання і програми для дітей з особливими освітніми потребами, затверджені в 2014 році: http://mon.gov.ua/ua/activity/education/56/693/navchalni_programi1/.

Навчання учнів, які мають складні вади розвитку, зумовлені порушеннями опорно-рухового апарату у поєднанні із розумовою відсталістю, має здійснюватися згідно з додатком 15 «Типовий навчальний план спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів I, II ступенів для дітей із порушеннями опорно-рухового апарату у поєднанні із розумовою відсталістю з українською мовою навчання». Для організації навчально-виховного процесу для розумово відсталих дітей та дітей із затримкою психічного розвитку в умовах інклюзивного навчання також радимо користуватися методичними рекомендаціями «Про організацію інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» (лист МОНмолодьспорту від 18.05.2012 №1/9-384).

Слід роз'яснити керівникам закладів, педагогам і батькам учнів, що у разі, коли дитина навчається у спеціальній школі (спеціальній школі-інтернаті) або в навчально-реабілітаційному центрі, вона отримує в цих закладах і

відповідну реабілітаційну допомогу (у тому числі корекційні заняття). Якщо ж дитина навчається в інклюзивному чи спеціальному класі у загальноосвітній школі, вона може отримувати корекційну допомогу за місцем навчання (за наявності спеціалістів), або ж у логопедичному пункті, у навчально-реабілітаційному центрі, ПМПК; реабілітаційні послуги відповідно до індивідуальної програми реабілітації дитини-інваліда – у реабілітаційних закладах інших відомств.

Інваріантна складова Типових навчальних планів шкіл для розумово відсталих дітей та дітей із затримкою психічного розвитку обов'язково включає години корекційно-розвиткових занять, спрямованих на вирішення специфічних завдань, зумовлених особливостями психофізичного розвитку учнів. За умови організації навчання дітей із розумовою відсталістю за рахунок годин *варіативної складової*, можуть вивчатися додаткові курси за вибором. Ці години можуть бути використані для поглибленого вивчення предметів інваріантної складової, на проведення індивідуальних та групових занять.

Звертаємо увагу, що робочі навчальні плани для учнів з помірною розумовою відсталістю складаються на основі Типових навчальних планів для розумово відсталих дітей з навчанням українською чи російською мовою з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку та можливостей таких учнів. Навчання цих дітей у початковій школі здійснюється за спеціальними навчальними програмами, рекомендованими Міністерством освіти і науки України у розділі «Освіта осіб з особливими освітніми потребами», рубрика «Навчальні програми» на сайті Інституту інноваційних технологій і змісту освіти (www.iitzo.gov.ua).

Психолого-медико-педагогічним консультаціям необхідно особливо уважно вивчати стан розвитку дітей із затримкою психічного розвитку з метою надання їхнім батькам **професійної консультативної допомоги** щодо вибору програми, форм, методів навчання та навчального закладу для дитини відповідно до її особливих потреб.

У старших класах необхідно вжити заходів щодо реалізації профільного навчання учнів з особливими потребами з метою подальшої інтеграції та соціалізації в освітній простір. У спеціальних школах (школах-інтернатах) для розумово відсталих дітей з метою поглибленої професійної реабілітації можуть відкриватися (за наявності відповідних умов) 10-ті класи, що визначено Положенням про спеціальну загальноосвітню школу (школу-інтернат) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 15.09.2008 р. № 852).

У виховному просторі слід зосередитись на основних орієнтирах виховання та посиленні національно-патріотичного виховання учнів. В організації позакласної виховної роботи у спеціальних навчальних закладах для дітей з розумовою відсталістю у 5-10 класах варто запроваджувати програми та здійснювати планування згідно з рекомендаціями, викладеними у листі Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України від 05.07.2011 р. № 1/11-5597).

Звертаємо також увагу відділів (управлінь) освіти на те, що в кожному районі (місті) на початок навчального року має бути чітка **база даних** усіх дітей з порушеннями розумового та психофізичного розвитку дошкільного і шкільного віку, для яких потребується створення необхідних умов для їх інтеграції у загальноосвітній простір, зокрема й навчання у спеціальних школах (школах-інтернатах, навчально-реабілітаційних центрах).

Особливо слід подбати про дітей-інвалідів, які перебувають вдома на індивідуальному навчанні через архітектурну недоступність навчального закладу. При цьому варто підкреслити, що це стосується не тільки дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, а й сліпих та зі зниженим зором, глухих. Необхідно **припинити хибну практику** щодо влаштування у навчальних закладах замість пандусів рейок або інших пристосувань, які не відповідають чинним будівельним стандартам.

Рекомендуємо для опрацювання та використання в роботі:

Нормативно-правові документи:

1. Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами / Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 р. № 607 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vsoppo.at.ua/index/0-7>.

2. Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в загальноосвітніх навчальних закладах для навчання дітей з особливими освітніми потребами (за нозологіями) у 2014/2015 навчальному році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iitzo.gov.ua/wp-content/uploads.doc>.

3. Про затвердження Типових навчальних планів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (початкова школа) : наказ Міністерства освіти і науки України від 28.01.2014 р. № 80 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>.

4. Про програми для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей : Лист Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України від 05.07.2011 року № 1/11-5597 / Виховна робота (5-10 класи) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/1827/1>.

5. Державні будівельні норми В.2.2-17:2006 «Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення», затверджені наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 02.11.2006 р. № 362 / редкол. – К. : Мін-во будівн., архітект. та житл.-комун. господарства України, 2007. – 17 с.

Наукова та навчально-методична література:

1. Архітектурна доступність шкіл: [навч.-метод. посіб.] / Азін В.О., Грибальський Я.В., Байда Л.Ю., Красюкова-Еннс О.В.; за заг ред. Байди Л.Ю., Красюкової-Еннс О.В. – К., 2012. – 88 с.

2. Асистент учителя в інклюзивному класі: [навчально-методичний посібник] / Н.М. Дятленко, Н.З. Софій., О.В. Мартинчук, Ю.М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. – К. : Пляди, 2015. – 172 с.
3. Балютіна К.М. Методичні рекомендації щодо складання індивідуальної програми розвитку учня із затримкою психічного розвитку / К.М. Балютіна // Методичний вісник. – Кіровоград : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2014. – № 50. – С. 263-265.
4. Балютіна К.М. Стан і проблеми реалізації Державного стандарту спеціальної освіти в загальноосвітніх навчальних закладах області / Балютіна К.М., Сосновська М.В. // Методичний вісник. – Кіровоград : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2013. – № 49. – С. 308-311.
5. Борисюк О. Особливості працездатності й реабілітації школярів з особливими освітніми потребами / О.Борисюк, Л.Линник, О.Торбенко // Дефектолог. – 2014. – № 11. – С. 9-12.
6. Войтко В.В. Короткий дефектологічний словник / В.В.Войтко // Методичний вісник. – Кіровоград : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2014. – № 50. – С. 274-287.
7. Войтко В.В. Особистісно орієнтований підхід до трудового виховання дітей «групи ризику» у спадщині І.Г.Ткаченка / В.В.Войтко // Наукові записки. Серія: пед. науки. – Кіровоград : КДПУ ім. В.Винниченка, 2014. – Вип. 131. – С. 55-59.
8. Войтко В.В. Характерні особливості дошкільників «групи ризику» / В.В. Войтко // Педагогічний вісник КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського». – 2014. – № 3-4. – С. 63-68.
9. Висоцька А.М. Організація позакласної виховної роботи в спеціальних закладах для дітей з розумовою відсталістю (5-10 класи): [методичні рекомендації] / А.М. Висоцька. – К., 2012. – 106 с.
10. Гельбак А.М. Специфіка добору психодіагностичного інструментарію з урахуванням особливостей психологічного розвитку у підлітковому віці / А.М. Гельбак // Формування освітнього середовища навчально-дослідницької діяльності дітей у контексті наступності та перспективності : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнарод. участю (Київ-Кіровоград-Черкаси, 22-23.04.2015 р.). – К. : МАН, 2015. – С. 44-47.
11. Гуманістична парадигма у спеціальній освіті: наука і практика : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 9-10.06.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ispukr.org.ua/ukn/17/17_00/150608.html.
12. Дитина із сенсорними порушеннями : розвиток, навчання, виховання: зб. наук. праць: вип. 5 / за ред. А.А. Колупаєвої. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 172 с.
13. Дорошенко О.М. Дидактичні аспекти розвитку мовлення школярів з вадами слуху в контексті інклюзивного навчання / О.М. Дорошенко // Педагогічний вісник КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського». – 2013. – № 4. – С. 87-90.
14. Емоційні порушення в дитячому віці та їх корекція : [методичні

рекомендації] / уклад. Войтко В.В. – Кіровоград : КОІППО, 2015. – 50 с.

15. Жосан О.Е. Електронний посібник як засіб розвитку учнів з особливими освітніми потребами // О.Е. Жосан // Педагогічний вісник КОІППО імені Василя Сухомлинського. – 2012. – № 2-3. – С. 63-66.

16. Критерії оцінювання досягнень учнів початкових класів з особливими освітніми потребами, які навчаються у загальноосвітніх школах в умовах інклюзії : довідник науково-дослідницької лабораторії інклюзивної освіти / упорядники: Савчук Л.О., Юхимець І.В., Яценюк Л.І. – Рівне : РОІППО, 2012. – 330 с.

17. Місюня Л.В. Методичні рекомендації щодо складання індивідуальної програми розвитку учня з особливими освітніми потребами, який навчається в спеціальному класі загальноосвітнього навчального закладу / Л.В.Місюня // Методичний вісник КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського». – 2015. – № 51.

18. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : зб. наук. праць / за ред. В.В.Засенка, А.А.Колупаєвої. – Вип. 5. – Ч. 1. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 264 с.

19. Особлива дитина. Епілесія: виходимо з тіні / [редкол.; за ред. А.А.Колупаєвої, В.Ю.Мартинюка]. – К. : Люди в білому, 2014. – 48 с.

20. Павлюх В.В. Аутична дитина: психолого-педагогічний аспект : [навч.-метод. посібник] / В.В. Павлюх. – Кіровоград, «Діа-плюс», 2012. – 79 с.

21. Павлюх В.В. Особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання / В.В.Павлюх // Педагогічний вісник КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського». – 2013. – № 4. – С. 81-86.

22. Реалізація оновленого змісту освіти дітей з особливими потребами: початкова ланка : [навч.-метод. посіб.] / Н.Б.Адамаюк, Л.Є.Андрусина, О.О. Базилевська та ін. – К. : НАПН, 2014. – 336 с.

23. Ткач П. Особливості навчально-виховної роботи з учнями в школі-інтернаті / П.Ткач // Педагогічний вісник КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського». – 2015. – № 1. – С. 48-52.

24. Цумарева В. Особливості організації психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами у навчальних закладах в умовах інклюзивного навчання / В. Цумарева // Педагогічний вісник КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського». – 2013. – № 4. – С. 91-95.

25. Червонець І.В. Нормативно-правове забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітей з особливими потребами / І.В.Червонець // Педагогічний вісник КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського». – 2015. – № 2.

26. Червонець І.В. Організаційно-методичні засади здійснення навчально-реабілітаційного процесу в спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах області / І.В.Червонець // Методичний вісник. – Кіровоград : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2013. – № 49. – С. 312-318.

Науково-методична лабораторія з інклюзивного та інтегрованого навчання (завідувач І.В. Червонець) акцентує увагу на питаннях щодо здійснення державної політики стосовно дітей з порушеннями психофізичного розвитку, яка спрямовується на надання їм рівних з іншими дітьми

можливостей для реалізації своїх конституційних прав.

В українському суспільстві формується нова філософія державної політики щодо дітей з особливими освітніми потребами з метою реалізації їх права на освіту за місцем проживання, соціалізацію та інтеграцію в суспільство, залучення батьків до участі у навчально-виховному процесі. Особливістю навчально-виховного процесу дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в класах/групах з інклюзивним навчанням є його корекційна спрямованість.

З метою забезпечення права дітей на освіту, визначення для них необхідної психолого-педагогічної і соціальної допомоги, своєчасного зарахування таких дітей до контингенту дітей дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів, належної організації навчально-виховного процесу рекомендуємо створити банк даних у кожному регіоні про кількість таких дітей, який має узагальнюватися щорічно.

Ураховуючи зазначене вище, під час секційних засідань радимо:

1) *Обговорити такі питання:*

Інноваційний підхід до навчання дітей з особливими освітніми потребами :

- інклюзивне та інтегроване навчання;
- формування життєвої компетентності у процесі навчання та реабілітації дітей з особливими освітніми потребами як умови їх соціальної інтеграції; здатності застосовувати здобуті знання і вміння у практичній життєдіяльності.

Примітка: Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 року № 872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах», наказу Міністерства освіти і науки України від 02 квітня 2015 року № 1/9-169 «Про порядок комплектування інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах» зміст корекційно-розвиткових занять повинен бути спрямований на вирішення специфічних завдань, зумовлених особливостями психофізичного розвитку учнів, він має реалізуватися через спеціально організовані групові та індивідуальні заняття з корекції вад розвитку.

2) *Опрацювати нормативні документи щодо розробки індивідуальної програми розвитку дитини.*

Примітка: Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 18.02.2015 року № 163 «Про затвердження Плану заходів щодо виконання Рекомендацій, схвалених Постановою Верховної Ради України від 13 січня 2015 року № 96-VIII»; листа Міністерства освіти і науки від 26 липня 2012 року № 1/9-529 « Про організацію психологічного і соціального супроводу в умовах інклюзивного навчання»; листа Міністерства освіти і науки від 18 лютого 2012 року № 1/9-384 «Про організацію інклюзивного навчання у

загальноосвітніх навчальних закладах» передумовою у забезпеченні успішності навчання дитини з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому навчальному закладі є індивідуалізація навчально-виховного процесу. Індивідуальне планування навчально-виховного процесу має на меті:

- розроблення комплексної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами, що допоможе педагогічному колективу закладу пристосувати середовище до потреб дитини;

- надання додаткових послуг та форм підтримки у процесі навчання;

- організацію спостереження за динамікою розвитку учня.

Основними індикаторами, які беруться до уваги при розробленні індивідуальної програми розвитку, є: психофізіологічні особливості дитини, рівень її розвитку, потенційні можливості щодо опанування навчального матеріалу тощо.

Індивідуальна програма розвитку розробляється групою фахівців (заступник директора з навчально-виховної роботи, учителі, асистент учителя, психолог, увчитель-дефектолог та інші) із обов'язковим залученням батьків або осіб, які їх замінюють, з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання дитини з особливими освітніми потребами. Така програма розвитку містить загальну інформацію про учня, визначає систему додаткових послуг інших спеціалістів, засоби і шляхи щодо необхідної адаптації навчального середовища, модифікації навчальних матеріалів, індивідуальну навчальну програму та за потреби індивідуальний навчальний план.

3) *Організувати надання батькам дітей з особливими освітніми потребами професійної консультативної допомоги щодо вибору програми, форм, методів навчання та навчального закладу для дитини відповідно до її особливих потреб.*

У підготовці до проведення секційних засідань радимо також використати **нормативно-правове забезпечення впровадження інклюзивного навчання:**

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.09.2008 р. № 852 «Про затвердження Положення про спеціальну загальноосвітню школу (школу-інтернат) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку».

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 р. № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти».

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.07.2011 р. № 872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах».

4. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 18.05.2012 р. № 1/9-384 «Про організацію інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах».

5. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 20.02.2013 р. № 144 «Про затвердження Державних санітарних норм і правил «Гігієнічні

вимоги до улаштування, утримання і режиму спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, та навчально-реабілітаційних центрів».

6. Рішення колегії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 01.03.2013 р. (протокол № 2/3-2) «Про впровадження інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах: реалії та перспективи».

7. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 01.03.2013 р. № 302 «Про виконання рішення колегії від 01.03.2013 р. (протокол №2/3-2) «Про впровадження інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах: реалії та перспективи».

8. Наказ Міністерства освіти і науки України від 27.07.2013 р. № 1034 «Про затвердження заходів щодо впровадження інклюзивного навчання в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2015 року».

9. Лист Міністерства освіти і науки України від 08.08.2013 р. № 1/9-539 «Організаційно-методичні засади забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами».

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2013 р. № 607 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами».

11. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 04.09.2013 р. № 686 «Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року».

12. Розпорядження голови Кіровоградської обласної державної адміністрації від 06.09.2013 р. № 430-р «Про затвердження заходів щодо впровадження інклюзивного навчання у дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах області на період до 2015 року».

13. Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.01.2014 р. № 80 «Про затвердження Типових навчальних планів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (початкова школа)».

14. Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.04.2014 р. № 504 «Про затвердження Типових навчальних планів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку».

15. Наказ Міністерства освіти і науки України від 18.02.2015 р. № 163 «Про затвердження Плану заходів щодо виконання Рекомендацій, схвалених Постановою Верховної Ради України від 13 січня 2015 року № 96-VIII».

У підготовці до проведення секційних засідань радимо також використати таку літературу:

1. Колупаєва А.А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: [наук.-метод. посіб.] / А.А.Колупаєва, Л.О.Савчук. – видання доповнене та перероблене. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 274 с.

2. Колупаєва А.А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: [навчально-методичний посібник] / А.А. Колупаєва, Е.А. Данілавичюте, С.В. Литовченко– К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 192 с.

3. Забрамная С.Д. Психолого-педагогическая диагностика умственного развития детей / С.Д. Забрамная. – М.: Просвещение: Владос, 1995.

4. Комплексна програма розвитку для дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/>.

5. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. – 392 с.

6. Національна доктрина розвитку освіти //Указ Президента України від 17.04.2002 р. №347 / 2002 // Дошкільне виховання. – 2002. – № 7. – С. 4-9.

7. Нормативно-правове забезпечення впровадження інклюзивного навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://inkluzkoipro.edukit.kr.ua/>.

8. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О.І. Пометун. – К., 2007. – 144 с.

9. Програмно-методичний комплекс розвитку незрячих дітей від народження до 6 років: програма ранньої допомоги дітям з важкими порушеннями зору від народження до 3-х років / Л.С.Вавіна (укладач); за наук. ред. Л.С.Вавіної. – Кіровоград: Імекс - ЛТД, 2014. – 68 с.

10. Програмно-методичний комплекс розвитку незрячих дітей від народження до 6 років: [методичні рекомендації] // Дидактичне забезпечення педагогічного супроводу дітей раннього віку з важкими порушеннями зору /Л.М. Гудим, С.В. Кондратенко, Л.А. Нафікова. – Кіровоград: Імекс – ЛТД, 2014. – 50 с.

11. Сак Т. В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі : [навч. курс та наук.-метод. посіб.] / Т.В. Сак. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 168 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

12. Таранченко О.М. Диференційоване викладання в інклюзивному класі: [навчально-методичний посібник] / за загальною редакцією А.А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 124 с.

13. Тупоногов Б.К. Коррекционно-педагогическая работа в системе образования детей с нарушениями умственного и физического развития / Б.К. Тупоногов // Дефектология. – 1994. – №4.

Обласний навчально-методичний центр психологічної служби системи освіти (завідувач В.Ф. Чебоненко, методист І.Ю. Снітко) акцентує увагу, що під час планування своєї роботи практичні психологи і соціальні педагоги мають урахувати, що в 2015/2016 н.р. пріоритетними напрямками діяльності психологічної служби Кіровоградської області є:

- Профілактика насильства над дітьми та нехтування їх правами.

- Системний соціально-психологічний супровід батьків дітей з особливими потребами у школах з інклюзивним навчанням.
- Просвітницько-профілактична робота з усіма учасниками навчально-виховного процесу щодо здорового способу життя.
- Профілактика правопорушень, девіантної поведінки, психологічний супровід правовиховної роботи в освітньому закладі.
- Організація роботи з педагогічним колективом щодо усунення конфліктних ситуацій та непорозумінь у взаємостосунках: «педагоги-учні»; «педагоги-батьки».
- Соціально-психологічний супровід підготовки учнів до профільного та професійного самовизначення.
- Соціально-психологічний супровід правового та патріотичного виховання дітей і підлітків.
- Соціально-психологічний супровід обдарованих дітей.
- Соціально-психологічний супровід дітей дошкільного віку.
- Соціально-психологічний супровід учнівської молоді з суїцидальними нахилами.

Особливо актуальною у діяльності психологічної служби у 2015-2016 н.р залишається робота щодо **соціально-психологічного супроводу дітей та їх сімей, які знаходяться в кризовому стані.**

У зв'язку з проведенням АТО на території певних областей, районів, міст психологічна служба системи освіти має надавати психологічну і соціально-педагогічну допомогу постраждалим, переселеним, біженцям, членам їх сімей і родичам загиблих у ході АТО. Зазначаємо, що така робота має бути системною, довготривалою та проводитись на високому науково-методичному рівні.

Основними напрямками соціальної і психологічної реабілітації постраждалих є такі:

– соціально-педагогічна допомога сім'ям вимушених переселенців у налагодженні соціальних зв'язків із місцевими закладами охорони здоров'я, соціальними службами, закладами і установами освіти, працевлаштуванні, забезпеченні дітей навчальними посібниками, підручниками, іншим навчальним приладдям;

– надання соціально-педагогічної і психологічної допомоги вступникам та першокурсникам ВНЗ, ПТНЗ в адаптації до нових умов навчально-виховного процесу та налагодження побутових умов їх проживання і встановлення нових соціальних зв'язків у навчальному закладі і за його межами;

– залучення постраждалих дітей до участі в діяльності позашкільних навчальних закладів з метою створення умов для їхньої самореалізації та проведення діагностичної і корекційно-відновлювальної роботи з ними практичних психологів цих закладів;

– робота з дітьми зазначених категорій під час літнього оздоровлення в таборах відпочинку, навчальних закладах, місцях тимчасового перебування;

– залучення вихованців, учнів, студентів зазначених категорій до активної виховної і розвивальної діяльності в позаурочний час, реабілітація;

– забезпечення індивідуального супроводу працівниками психологічної служби системи освіти всіх без винятку дітей, вихованців, учнів, студентів зазначених категорій та надання їм необхідної корекційної, реабілітаційної і соціально-педагогічної допомоги шляхом упровадження психологічних ігор та праце - і музикотерапії тощо;

– створення сприятливого соціально-психологічного клімату в навчальному закладі та оптимізація змісту і форм психологічної просвіти педагогічних працівників, а також батьків;

– недопущення своїми діями чи бездіяльністю вторинної травматизації учасників навчально-виховного процесу та в разі потреби, перенаправлення дітей, батьків і педагогів до інших спеціалістів (психотерапевта, невролога тощо);

– застосування міжсекторальної взаємодії і мультидисциплінарного підходу до вирішення проблем, які виникають (за потреби звернутися до закладів і установ охорони здоров'я, підрозділів служби з надзвичайних ситуацій тощо з пропозицією співробітництва та координації у справі надання психологічної допомоги тим, хто її потребує);

– залучення до надання психологічної допомоги висококваліфікованих фахівців, практичних психологів, соціальних педагогів, психотерапевтів, консультантів ПМПК;

– організація для тих, хто безпосередньо працює з постраждалими: а) психологічної і професійної супервізії; б) методичної підтримки у вигляді буклетів, методичних розробок, проведення навчальних семінарів і семінарів з обміну досвідом; в) матеріальної допомоги у вигляді необхідного приладдя і оргтехніки.

Соціальні педагоги повинні вжити низку організаційних заходів щодо забезпечення основних прав і свобод дітей. Зокрема мова йде про оперативну підготовку необхідних документів про встановлення статусу дитини, визначення пріоритетних потреб, знаходження додаткових ресурсів у громаді, різних інституціях для їх задоволення. Наразі, важливим є влаштування дитини, яка була свідком військових дій та стала сиротою, у прийомні сім'ї.

У цій роботі варто користуватися листом МОН від 24.04.14 № 1/9-222, де надано перелік методичної літератури та посібників, якими можна скористатися у процесі здійснення обстеження для встановлення віку дитини, яка залишилась без піклування батьків та потребує соціального захисту.

У діяльності психологічної служби районів та міст області актуальними залишаються щорічні **моніторингові дослідження:**

1. Моніторинг стану вживання учнівською молоддю області алкоголю, наркотиків та тютюнокуріння, що дозволяє відстежити зміни та ефективність профілактичної роботи в навчальних закладах за програмою «Сімейна розмова».

2. Моніторинг обізнаності шляхів передачі та засобів запобігання ВІЛ/СНІДу. (У профілактиці шкідливих звичок учні відмічають провідну роль психологічної служби та педагогів-тренерів, які працюють за різними профілактичними програмами («Рівний-рівному», «Діалог», «Дорослішай на

здоров'я»).

3. Моніторинг «Молодь та протиправна поведінка».

4. Моніторинг забезпечення закладів освіти працівниками психологічної служби.

Також акцентуємо увагу, що починаючи з 2012-2013 навчального року, Міністерство рекомендувало впроваджувати в загальноосвітніх навчальних закладах “годину психолога”, що сприяє розв’язанню низки соціально-педагогічних проблем в учнівському середовищі, а з 2013-2014 навчального року - факультативні курси, які орієнтовані на підсилення психологічної складової у вихованні дітей та учнівської молоді (лист МОН від 06.06.2013 р. № 1/9-413 «Про впровадження факультативних курсів працівників психологічної служби системи освіти»).

Список рекомендованої літератури

Навчальні посібники:

- 1) Аксіологічні основи психологічної культури особистості: [навчально-методичний посібник] / В.В. Рибалка. – К.: АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих: Ін-т обдарованої дитини; АПН і МОН України, Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, 2009. – 326 с.
- 2) В.Г. Панок Психоконсультативні стратегії діяльності практичного психолога системи освіти: [навчально-методичний посібник] / В.Г. Панок, Я.В. Чапрак, Д.Д. Романовська. – Чернівці: «Рута», 2010.
- 3) В.Г. Панок Психологічна служба вищого навчального закладу (організаційно-методичні аспекти) / В.Г. Панок, В.Д. Острова. – К. : «Освіта України», 2010. – 230 с.

Методичні посібники:

- 1) Рибалка В.В. Честь і гідність особистості як предмет діяльності практичного психолога / Валентин Рибалка. – К. : Шк. світ, 2010. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
- 2) Рєпнова Т.П. Соціальний патронат сім'ї: модель роботи соціального педагога у навчальному закладі // Науково-методичні засади діяльності психологічної служби: [навчально-методичний посібник] : у 2 т. / за ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка. – К. : Ніка-Центр, 2005. – Т.1. – 328 с.
- 3) Луценко Ю. А. Діти-правопорушники: що робити? / Юрій Луценко/ – К. : Шк. світ, 2010. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
- 4) Мерзлякова О.Л. Як не потрапити на гачок маніпулятора: програма занять для молоді: [метод. посіб.] / Олена Мерзлякова. – К. : Шк.світ, 2010. – 119 с.
- 5) Настільна книга соціального педагога (нормативно-правове забезпечення діяльності) / упоряд. Ю.А. Луценко, В.Г. Панок/ – К.: Білоцерківдрук, 2011. – 308 с.
- 6) Психолого-педагогічна робота в закладах соціальної реабілітації: [методичний посібник]/ за заг.ред. Ю.А. Луценка, Є.Б. Павлової, В.Г. Панка. – К. : Видавець: Надтока О.Ф., 2011. – 310 с.
- 7) Правила безпеки та можливості отримання допомоги в період конфлікту в Україні: [метод. рек]. – К. : Агенство «Україна». – 2014. – 48 с.

- 8) Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період : [метод. рек.] / авт. кол.: Н.П. Бочкор, Є.В. Дубровська, О.В. Залеська та ін. ; [упор.: Н.В. Лунченко, Л.Л. Сідельник]. – К. : МЖПЦ «Ла Страда-Україна», 2014. – 84 с.

Словники і довідники:

- 1) Словник-довідник психолога-консультанта /укл. : Н.В. Гаркавенко, Я.В. Чапрак, С.К. Шандрук, І.І. Солійчук; /наук. ред. В.Г. Панок. – Чернівці: «Рута», 2010.- 200 с.

Статті:

- 1) Мерзлякова О.Л. Профілактика психологічної маніпуляції і контролю свідомості / Мерзлякова О.Л., Петухов В.Е. //Практична психологія і соціальна робота. – 2008. - №4 – С. 63-77; №5. – С. 66-70; №6. – С. 70-72; №7. – С. 65-68; №8. – С. 63-71; №9. – С. 59-61.
- 2) Ілляшенко Т.Д. Яка вона – інтеграція дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітній школі / Тамара Ілляшенко // Початкова школа. – 2011. – №5. – С. 47-50.
- 3) Рибалка В.В. Честь і гідність особистості як предмет теоретичної та практичної психології / В.В. Рибалка // Психологія особистості: / Прикарпатський національний ун-т ім. Василя Стефаника. – 2010. – №1. – С. 186-194.
- 4) Сосновенко Н.В. Згуртованість педагогічного колективу навчального закладу – запорука його успішної діяльності / Н.В. Сосновенко – К.: ТОВ «Міжнародний центр фінансово-економічного розвитку (МЦФЕР)».- 2011– №4. – С. 24-32.

Електронні видання:

- 1). Збірник програм факультативних курсів, курсів за вибором та спецкурсів для застосування в роботі працівників психологічної служби загальноосвітніх навчальних закладів: навчально-методичний посібник / за наук. ред. В.Г. Панка. – Електрон. дані. – Київ, Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM), 12 см.
- 2). Організація та науково-методичне забезпечення діяльності психологічної служби і ПМПК / за наук. ред. В.Г. Панка та І.І. Цушка. – Електрон. дані. – Київ: Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. - 1 електрон. опт. диск (CD-ROM), 12 см.
- 3). Обухівська А.Г., Ілляшенко Т.Д., Андрусишина Л.Є. Методичні рекомендації з окремих аспектів діяльності практичних психологів і консультантів ПМПК – Електрон. дані. – Київ, Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM), 12 см.
- 4). Інноваційні моделі підвищення кваліфікації працівників психологічної служби і консультантів ПМПК /авт. кол. за ред. Панка В.Г., Гаркавенко З.О. – Електрон. дані. – Київ : Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM), 12 см.

ГЛОСАРІЙ

Акмеологія (гр. акме – вища міра чогось, квітуха сила, logos-вчення, наука), асмеологу – наука про вікові здібності та їх розвиток в кожному віковому періоді. (Приходько В.М. Словник основних термінів і понять з моніторингу якості освіти та превентивного виховання. [Електронний ресурс] / В.М. Приходько. – Запоріжжя, 2010. – Режим доступу: <http://virtkafedra.ucoz.ua/bibl/slovník.pdf>)

Андрогогіка (від грец. – керівництво і виховання дорослої людини) – педагогіка дорослих, одна з педагогічних наук, яка займається дослідженням проблем освіти, самоосвіти й виховання дорослих. Завданням андрогогіки є опрацювання змісту, організаційних форм, методів і засобів навчання дорослих, використання для цієї мети засобів масової інформації, радіо й телебачення; визначення оптимальних інтервалів між періодами інтенсивного навчання, функціонування професійних курсів залежно від характеру виробництва. (Тезаурус методичного працівника, / [уклад. В.В. Демченко]. – Рівне:РОІППО, 2012. - 72 с.)

Базова освіта – соціально необхідний рівень загальноосвітньої підготовки, який передбачає всебічний розвиток і ціннісно-етичну орієнтацію особистості, формування загальнокультурної основи її подальшої освіти, громадського і професійного становлення. (Тезаурус методичного працівника / [уклад. В.В. Демченко]. – Рівне:РОІППО, 2012. – 72 с.)

Базова школа – загальноосвітня чи спеціальна школа при педагогічних навчальних закладах або науково-дослідних інститутах педагогіки, в якій проводиться педагогічна практика студентів чи наукові дослідження проблем навчання й виховання. (Тезаурус методичного працівника / [уклад. В.В. Демченко]. – Рівне: РОІППО, 2012. – 72 с.)

Вебінар – «віртуальний» семінар, організований за допомогою інтернет-технологій у режимі реального часу. Вебінару властива провідна ознака семінару - інтерактивність. Інакше кажучи, ви робите доповідь, слухачі задають питання, а ви відповідаєте на них. Зареєструвавшись, учасники вебінару в призначений час повинні клікнути на надіслане організаторами посилання і підключитися до відповідного сайту. У навушниках ми чуємо голос ведучого, слайди його презентації у нас перед очима, ведучий перегортає їх в міру необхідності. Можливість задавати питання надана у чаті. На вебінарі, як і на звичайному семінарі, можна взаємодіяти з ведучим, тобто виконувати його завдання, відповідати на його запитання і задавати свої. Після завершення заходу залишається запис, який теж можна використовувати з метою навчання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.rdozd.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=52:-doc&catid=34:biбl&Itemid=57.)

Віртуальна освіта – процес і результат взаємодії суб'єктів та об'єктів освіти, що супроводжується створенням ними віртуального освітнього простору, специфіку якого визначають дані суб'єкти й об'єкти. Основний ефект, завдяки якому реалізується навчання, ефект присутності (занурення у віртуальну реальність). Системи віртуальної реальності дають змогу бачити, чути і відчувати навколишній віртуальний світ, синтезований комп'ютером. Віртуальна освіта тісно пов'язана з дистанційною освітою, але не зводиться тільки до неї. Подібний ефект може бути створений при звичайній очній взаємодії вчителів, учнів і об'єктів, які вивчаються. (Тлумачний словник основних термінів системи дистанційного навчання. [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://www.zippo.net.ua/index.php?page_id=241.)

Гуманітаризація освіти – переорієнтація освіти з предметно-змістового принципу навчання основ наук на вивчення цілісної картини світу й насамперед – світу культури, світу людини, на формування в молоді гуманітарного й системного мислення; система заходів, спрямованих на пріоритетний розвиток загальнокультурних компонентів у змісті, формах і методах навчання й таким чином на формування особистісної зрілості учнів, розвиток їхніх творчих здібностей. (Тезаурус методичного працівника [уклад. В.В. Демченко]. - Рівне:РОІППО, 2012. - 72 с.)

Інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери. (Тлумачний словник основних термінів системи дистанційного навчання. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.zippo.net.ua/index.php?page_id=241.)

Інноваційна педагогічна технологія – цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів, педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів (Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. [Електронний ресурс]/ І.М. Дичківська - К.: Академвидав, 2004. – С. 338-339.). Режим доступу: <https://kneu.edu.ua/userfiles/professors/slovník.doc>.

Інноваційна освітня діяльність у системі освіти – діяльність, що спрямована на розроблення й використання у сфері освіти результатів наукових досліджень та розробок. (Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.11.2012 р. № 1352 «Про внесення змін до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності».)

Інноваційний освітній продукт – результат науково-дослідної розробки, що відповідає вимогам Закону України «Про інноваційну діяльність». (Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.11.2012 р. № 1352 «Про внесення змін до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності».)

Інклюзивна освіта – гнучка, індивідуалізована система навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах масової загальноосвітньої школи за місцем проживання. Навчання відбувається за індивідуальними навчальними планами та забезпечується медико-соціальним і психолого-педагогічним супроводом. Інклюзивна освіта передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини,

незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. (Тезаурус методичного працівника / [уклад. В.В. Демченко]. - Рівне: РОІППО, 2012. - 72 с.)

Інформатизація освіти – у широкому розумінні – комплекс соціально-педагогічних перетворень, пов'язаних з насиченням освітніх систем інформаційною продукцією, засобами й технологією, у вузькому – упровадження в заклади системи освіти інформаційних засобів, що ґрунтуються на мікропроцесорній техніці, а також інформаційної продукції і педагогічних технологій, які базуються на цих засобах. (Тезаурус методичного працівника / [уклад. В.В. Демченко]. - Рівне: РОІППО, 2012. - 72 с.)

Інформаційно-навчальне середовище – сукупність умов, які сприяють виникненню й розвитку процесів інформаційно-навчальної взаємодії між учнями, викладачем і засобами нових інформаційних технологій, а також формуванню пізнавальної активності учня за умови наповнення компонентів середовища (різні види навчального, демонстраційного обладнання, програмні засоби й системи, навчально-наочні посібники тощо) з предметним змістом певного навчального курсу. (Тезаурус методичного працівника [уклад. В.В. Демченко]. – Рівне: РОІППО, 2012. – 72 с.)

Інформація (від лат. – пояснення, викладення) – одне із загальних понять науки; у широкому розумінні – нові відомості про навколишній світ, одержувані в результаті взаємодії з ним. (Тезаурус методичного працівника / [уклад. В.В. Демченко]. – Рівне: РОІППО, 2012. – 72 с.)

Інформаційно-комунікаційна компетентність – здатність учня використовувати інформаційно-комунікаційні технології та відповідні засоби для виконання особистісних і суспільно значущих завдань (Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392.

Компетентність (лат. competens – відповідний, здатний) – психосоціальна якість, що означає силу і впевненість, які ґрунтуються на відчутті власної успішності та корисності, що дає людині усвідомлення своєї спроможності ефективно взаємодіяти з оточенням. (Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів. – Х.: Прапор, 2009. – С. 188-189.)

Компетентність соціально-психологічна – здатність індивіда ефективно взаємодіяти з навколишніми людьми в системі міжособистісних стосунків. Формується в ході освоєння індивідом систем спілкування і включення в спільну діяльність. До складу її входять: 1) уміння орієнтуватися в соціальних ситуаціях; 2) уміння правильно визначати особистісні особливості та емоційні стани інших людей; 3) уміння вибирати адекватні способи поведінки з ними і реалізовувати їх у процесі взаємодії. Особливу роль відіграє вміння поставити себе на місце іншого. (Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів. – Х.: Прапор, 2009. – С. 188-189.)

Компетентність у часі (time competence) – ключова шкала «Опитувальника особистісної орієнтації», яка оцінює тенденцію людини жити в сьогоденні, а не концентруватися на минулому або майбутньому. (Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів. – Х.: Прапор, 2009. – С. 188-189.)

Ключова компетентність – спеціально структурований комплекс якостей особистості, що дає можливість ефективно брати участь у різних життєвих

сферах діяльності і належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів (Державний стандарт початкової загальної освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462.)

Ключова компетенція – об’єктивна категорія, що фіксує суспільно визначений комплекс певного рівня знань, умінь, навичок, ставлень, які можна застосувати в широкій сфері діяльності людини (уміння вчитися, загальнокультурна, громадянська, здоров’язбережувальна, соціальна компетентність та компетентність з питань інформаційно-комунікаційних технологій) (Державний стандарт початкової загальної освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462.)

Компетентність – набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці (Державний стандарт початкової загальної освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462.)

Конференція – нарада спеціалістів у певній галузі; збори спеціалістів-практиків, які займаються проблемами використання досягнень науки у виробництві; нарада предметників і філософів, які розробляють світоглядні проблеми; збори спеціалістів різних профілів, що вирішують загальну глобальну проблему. (Тезаурус методичного працівника / [уклад. В.В. Демченко]. - Рівне: РОІППО, 2012. – 72 с.)

Концепція педагогічна (від лат. – сукупність, система) – система поглядів на те чи інше педагогічне явище, процес, спосіб розуміння, тлумачення якихось педагогічних явищ, подій; провідна ідея педагогічної теорії. (Тезаурус методичного працівника / [уклад. В.В. Демченко]. – Рівне: РОІППО, 2012. – 72 с.)

Медіа-освіта (англ. media education, від лат. media-засоби) – напрям у педагогіці, представники якого виступають за вивчення школярами закономірностей масової комунікації (преси, телебачення, радіо, кіно тощо). Основними завданнями Медіа-освіти є підготовка нового покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприймання й розуміння різної інформації. (Тезаурус методичного працівника / [уклад. В.В. Демченко]. – Рівне: РОІППО, 2012. – 72 с.)

Мережеві технології – призначені для телекомунікаційного спілкування учнів з викладачами, колегами, працівниками бібліотек, лабораторій, установ освіти тощо. Телекомунікаційний доступ до баз даних здійснюється через всевітню мережу Internet. (Тезаурус методичного працівника / [уклад. В.В. Демченко]. – Рівне: РОІППО, 2012. – 72 с.)

Мультимедіа технології – пов’язані із створенням мультимедіа-продуктів: електронних книг, енциклопедій, комп’ютерних фільмів, баз даних. У цих продуктах об’єднуються текстова, графічна, аудіо- та відеоінформація, анімація. Мультимедіа-технології перетворили комп’ютер на повноцінного співрозмовника, дозволили учням, не виходячи з аудиторії, будинку, бути присутніми на лекціях видатних учених, брати участь у конференціях, діалогах, вести кореспонденцію. (Тезаурус методичного працівника / [уклад. В.В. Демченко]. – Рівне: РОІППО, 2012. – 72 с.)

Мультимедіа виставка – поєднання різних форм подання інформації: текстової, графічної, звукової, нерухомих і рухомих зображень. (Тезаурус

методичного працівника / [уклад. В.В. Демченко]. – Рівне: РОІППО, 2012. – 72 с.)

Науково-методична підтримка освітнього процесу – навчальні матеріали, освітні та інформаційні технології, освітні програми, методики навчання тощо. (Тлумачний словник основних термінів системи дистанційного навчання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zippo.net.ua/index.php?page_id=241).

Освітні інновації – уперше створені, удосконалені освітні, навчальні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, що мають істотно поліпшити результати освітньої діяльності. (Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.11.2012 № 1352 «Про внесення змін до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності»).

Об'єкти інноваційної освітньої діяльності – нові знання, інноваційні освітні програми і проекти, навчальний та виховний процеси, організаційні та адміністративні рішення, а також рішення іншого характеру, що істотно поліпшують якість освіти. (Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.11.2012 р. № 1352 «Про внесення змін до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності».)

Простір (латинське: spatium) – протяжність, умістилище, в якому розташовані предмети і відбуваються події. У філософії тривають дискусії щодо того, чи є простір окремою сутністю чи лише формою існування матерії. Простір характеризує співіснування об'єктів, їх протяжність і структурність, взаємне розташування. (Вікіпедія. Вільна енциклопедія [Електрон.ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Простір>.)

Стандарт освіти – система основних параметрів, що приймаються за державну норму освіченості, яка відображає соціальний ідеал і враховує можливості реальної особистості й системи освіти по досягненню цього ідеалу. (Тезаурус методичного працівника / [уклад. В.В. Демченко]. – Рівне: РОІППО, 2012. – 72 с.)

Форум – форма спілкування на сайті. Кожне повідомлення на форумі має свого автора, тему і власний вміст. Як правило, форуми розділяються на теми, і кожна ваша відповідь буде частиною загального відкритого обговорення певної теми. Крім того, форум нічим не обмежений. Ще одна особливість форуму - необов'язково відповідати в реальному часі. Теми і відповіді зберігаються протягом необмеженого періоду часу. Багато форумів існують багато часу, і декілька років може відбуватися обговорення однієї теми. Форум – інтернет-ресурс, популярний вид спілкування в мережі Інтернет. На форумі створюються теми для спілкування, що робить його кращим за чат. Усі, кого цікавить певна інформація, можуть зручно й швидко переглянути її на форумі. На форумі є адміністратори (власники форуму) та модератори (обслуговуючий персонал, який стежить за виконанням установлених правил і порядку). (Вікіпедія. Вільна енциклопедія [Електрон.ресурс]. – Режим доступу: <http://wiki.fizmat.tnpu.edu.ua/index.php>.)

Серпневі конференції – 2015: ціннісні орієнтири

Методичні рекомендації
щодо змісту і форм проведення

Підписано до друку 03.07.2015 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура «Таймс».
Друк – принтер. Тираж ____ прим.
Зам. № 220

КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», вул. Велика Перспективна, 39/63,
Кіровоград, 25006

Віддруковано в лабораторії інформаційно-методичного забезпечення
освітнього процесу КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», вул. Велика
Перспективна, 39/63, Кіровоград, 25006